

**INTERSECȚIONALISMUL:
O TEORIE ANTICOMUNISTĂ**

I. MASKUȚKI

Proletari din toate țările, uniți-vă!

INTERSECȚIONALISMUL: O TEORIE ANTICOMUNISTĂ

ISTORIA ȘI TEORIA
PERVERTIRII MARXISMULUI
ÎN VEST

ILIE MASKUȚKI

COMUNISM ȘTIINȚIFIC

2025

Cuprins

1	Introducere	3
2	Începuturile (anti)marxismului vestic	5
2.1	Lukács și Korsch	5
2.2	Începuturile Școlii de la Frankfurt	14
2.3	Întoarcerea către politica pesimistă și deschis antiproletară . . .	18
2.4	Marionetele CIA — grupurile paramilitare de dreapta și intelectualii de stânga	22
2.5	„Freudo-marxismul” — încă un pas către politica individualistă	24
3	Noua Stângă, același revizionism	28
3.1	Noua Stângă în Europa	28
3.2	Noua Stângă în America	34
4	Combinarea mai multor „lupte” separate	41
4.1	Nonsensul „neomarxismului postmodernist”	41
4.2	Academia devine intersecțională	49
5	Intersecționalismul în ziua de azi	57
5.1	Intelectuali radicali prefăcuți	57
5.2	Troțkismul și intersecționalismul	61
5.3	Stângismul, intersecționalismul și oligarhia	65
6	Concluzie	67

Capitolul 1

Introducere

Mulți au fost și mulți sunt cei care vorbesc despre libertate, egalitate și dreptate socială. În contextul în care capitalismul nu poate asigura bunăstarea majorității și creează nemulțumire constantă în rândul maselor, inevitabil va apărea opoziție. Dar nu orice opoziție este o opoziție adevărată, progresistă. O mare parte din „opoziție” este o opoziție falsă și, direct sau indirect, controlată de cei ce trag sforile — oligarhia financiară. În acest studiu ne vom concentra pe istoria dezvoltării unei forme specifice de opoziție controlată — mișcarea Woke, care are la bază teoria intersecționalismului. Multe au fost spuse, deja, și se vor mai spune despre intersecționalism — fasciștii o numesc o conspirație neomarxistă evreiască, iar stângiștii o consideră o dezvoltare creativă sau un curent alternativ al marxismului. Pentru fiecare dreptist care critică intersecționalismul, veți găsi un stângist penibil care îl va apăra. Comuniștii văd dincolo de această dihotomie falsă și dincolo de nonsensul stângii și al dreptei. Intersecționalismul nu este o conspirație a unor elite mondiale ascunse, ci e însăși o ideologie favorabilă și susținută deschis de oligarhia financiară. Intersecționalismul este antimarxist, anticomunist și antimuncitoresc, deci, e burghez în esența sa pozitivă.

În lucrarea de față, vom prezenta istoria „marxismului vestic” (adică antimarxism), care a apărut ca o reacție a micii burghezii occidentale la succesele revoluției proletare din Rusia. Treptat, această mișcare și-a schimbat forma, a devenit deschis mai liberală și a denunțat treptat toate premisele marxismului — caracterul său științific, nevoia luptei de clasă ca luptă unică și chiar și existența unei clase proletare bine definite. Acest proces a avut propriile cauze concrete, determinate atât de factori obiectivi — situația economică și politică generală din țările occidentale, cât și cauze subiective — slăbiciunea

mișcării comuniste din Occident, agravată de contrarevoluția mic-burgheză din URSS din 1953. Fără a înțelege aceste cauze, nu se poate trage o linie clară de dezvoltare a mișcării intersecționale, ci se pot arunca doar critici goale din toate părțile.

În ultimii ani, din cauza reorientării naționaliste a burgheziei occidentale (condusă de cea americană), teoriile intersecționale, care sunt în esență cosmopolite, întâmpină tot mai multă rezistență. De exemplu, în SUA, USAID-ul, una dintre principalele surse de propagandă americană în țările subordonate ei, a început să fie agresiv desființat de către administrația Trump. Fără o astfel de instituție care răspândește ideile intersecționale, ele inevitabil vor pierde din influență. Desigur, stângiștii noștri nu vor arunca dintr-odată la gunoi toate teoriile intersecționale, care stau la baza ideologiei lor, ci vor deveni mai disperați să le apere. Acest lucru doar va face stânga să pară mai disperată și ridicolă, ceea ce o va rupe și mai tare de masele muncitorești.

De asta e nevoie să demascăm mișcarea intersecțională, să le dovedim muncitorilor eșecurile revizionismului, și stângismului în general, prin exemplul intersecționalismului. Trebuie să le-o luăm înainte dreptiștilor cu asta și să dovedim cât mai bine maselor că noi, comuniștii, nu suntem niște isterici naivi, ci că așa sunt stângiștii. Noi, comuniștii, nu suntem stângiști și trebuie să dovedim asta cât mai bine în fața maselor, căci doar așa masele vor veni de partea noastră, iar nu a reacționarilor. Pentru a crea o unitate reală cu mișcarea muncitorească — singura unitate pe care o dorim — trebuie să ne diferențiem clar de elementele stângiste.

Capitolul 2

Începuturile (anti)marxismului vestic

2.1 Lukács și Korsch

În Vest, ideile marxiste au fost reduse prin denaturare la simple imagini lipsite de potențialul lor revoluționar original, ajungând astfel să servească ordinii imperialiste mondiale. Ulterior, aceste imagini servile au fost abandonate chiar și la nivel formal. Pentru a înțelege cum s-a ajuns aici, trebuie să începem prin a privi evenimentele care au urmat Marii Revoluții din Octombrie, mai exact reacția unor segmente ale intelectualității și „activiștilor” occidentali față de acest moment istoric.

Pentru mulți reprezentanți ai micii burghezii din Occident, Revoluția din Octombrie a fost întâmpinată imediat cu critici din mai multe motive. Una dintre principalele critici era caracterul „autoritar” al revoluției, iar alta era teoria unei noi „elite conducătoare” în republicile sovietice, susținând că bolșevicii deveneau, practic, noua burghezie în noile republici sovietice. Însă ruptura fundamentală dintre „marxismul vestic” și marxismul sovietic (real) a avut loc la nivelul viziunii asupra lumii. Marxiștii sovietici din vremea lui Lenin și Stalin acceptau pe deplin caracterul unitar, obiectiv și științific al marxismului (sinonim pentru materialismul istoric). De cealaltă parte, „marxiștii” vestici, în special sub influența lui György Lukács și Karl Korsch, negau posibilitatea aplicării metodei științifice asupra societății sau a metodei dialectice asupra naturii. Pentru ei, societatea nu poate fi studiată obiectiv și nu pot fi identificate legi ale dezvoltării acesteia. Desigur, Marx și Engels

considerau că metoda științifică (dialectică) pe care au elaborat-o reprezintă o dezvoltare firească a metodei științifice în general — așa cum științele naturii studiază legile oarbe ale naturii, tot așa marxismul studiază legile generale ale dezvoltării societății.

Deși este amintit ca marxist de către mulți stângiști, Lukács a avut un parcurs foarte sinuos către politică. A început ca un intelectual burghez obișnuit, interesat de filozofia kantiană, hegeliană și existențialistă, adoptând o viziune pacifistă, idealistă despre o societate „autentică” — de tipul celei visate înaintea lui de Tolstoi. La Lukács, înainte și în timpul începutului Revoluției din Octombrie, se observă o atitudine foarte pasivă și antirevoluționară, caracteristică multor gânditori ai micii burghezii, pentru care lumea este o tragedie nefericită, iar evadarea mentală prin filozofie reprezintă singura împăcare posibilă. Gândirea lui era de asemenea dominată de numeroase elemente religioase, întrucât tragedia capitalismului și a războiului imperialist erau văzute de el ca rezultat al „epocii păcatului absolut”. Chiar el însuși vorbește astfel despre această perioadă a vieții sale în autobiografia sa:

„[...] Căutam constant în prezent și în trecut tendințe etice care să poată satisface cerințele romanticului anticapitalist care încă eram. Așa am ajuns să-l înlocuiesc pe Ibsen, idolul criticii mele din tinerețe, cu Tolstoi și, mai ales, cu Dostoievski [...] Această căutare, pe care am dus-o chiar și în Kierkegaard, stătea la baza înclinației mele către gânditorii creștini medievali — de fapt eretici precum Meister Eckhardt — și către anumite aspecte ale filozofiei și moralității estice.”¹

Lukács a vorbit deschis despre necesitatea de a subordona politica „idealului etic”, un standard abstract care distrage clasa muncitoare de la acțiunea concretă, determinată istoric, și care îl face să cadă în confuzie. Pentru Lukács din perioada 1910–1918, violența era inacceptabilă, chiar și atunci când era vorba despre lupta claselor oprite împotriva exploatatorilor lor. Pentru el, eliberarea proletariatului era o chestiune pur moral-teoretică, nu una practică, deoarece micul nostru filozof mic-burghez nu putea accepta faptul că activitatea practică a maselor poate fi singurul mijloc de schimbare socială. Multe dintre concepțiile sale despre societate au fost influențate de faimosul sociolog burghez Max Weber, care a fost o figură importantă și un mentor pentru Lukács [1].

Acest pacifism a fost exprimat în eseuul său din decembrie 1918, „Bolshevism as a Moral Problem”, după cum urmează:

¹ Michael Löwy. *Georg Lukács: From Romanticism to Bolshevism*, p. 108.

„Permiteți-mi să subliniez din nou: bolșevismul se bazează pe presupunerea metafizică că răul poate da naștere binelui sau, așa cum spune Razumihin în «Crimă și pedeapsă» de Dostoievski, că este posibil să mințim până ajungem la adevăr.

Acest autor [Lukács] nu este capabil să împărtășească această credință. În consecință, *el percepe o problemă morală de nerezolvat în centrul poziției bolșevice*. În cazul democrației, «doar» eforturi supraomenești sub forma sacrificiului de sine și a lepădării li se cer celor care și-au făcut alegerea în mod conștient și sunt gata să o urmeze cu onestitate. *Totuși, deși ar putea necesita o forță supraomenească, calea democratică nu ne confruntă cu o întrebare de nerezolvat, așa cum o face problema morală a bolșevismului.*”²

Partea cu adevărat ciudată vine după publicarea acestui eseu, când, în același decembrie 1918, inspirat de liderul revizionist Béla Kun, Lukács își schimbă convingerea și devine susținător al bolșevicilor. Iată cum vorbește Lukács despre această experiență:

„Tocmai am întâlnit pe cineva ale cărui gânduri și convingeri nu există într-un vid, ci se transformă în acțiune. El trăiește ceea ce noi discutăm pe larg. M-a convins că eram incapabil să accept consecințele propriilor mele gânduri. Voi avea grijă ca acest lucru să se schimbe.”³

Cât de ciudat este pentru un hegelian să realizeze pentru prima dată că acțiunile noastre influențează lumea exterioară și că gândirea, fără acțiune, este inutilă!

Din 1919 și până la moartea sa în 1971, Lukács s-a declarat comunist. „Comunismul” său nu a fost decât un „comunism” de stil hegelian, care folosea aparența teoriei și acțiunii comuniste pentru a ascunde esența sa anticomunistă. De ce spunem acest lucru? Nu l-a laudat Lukács pe Lenin și chiar pe Stalin uneori? Nu a participat el la guvernul comunist al lui Mátyás Rákosi?

Și ce dacă a făcut-o? Mulți revizionisti și anticomuniști încearcă să se prezinte ca fiind comuniști, să folosească terminologia marxistă în scrierile lor, să accepte ordinele comunistilor reali atunci când le ajută interesele. Exemple precum Troțki și Hrușciiov au făcut întocmai acest lucru: s-au prefăcut că

² Georg Lukács. *Bolshevism as a Moral Problem*, Social Research, 44:3 (1977:Autumn), p. 424.

³ Ibid., p. 417.

sunt comuniști pentru a ajunge la putere și a folosi mașinăria statului nu în interesele proletariatului, ci în interesele unei mici mâini de lideri burghezi și mic-burghezi și ale capitaliștilor care i-au ajutat să obțină acea poziție.

Dar poate că cititorii noștri au văzut mulți stângiști online vorbind despre „meritele” și „dezvoltările creative” ale domnului Lukács. Poate că unii oameni bine intenționați, care nu au avut ocazia să studieze cu atenție marxismul, vor cădea în capcana de a considera orice teorie nouă care se numește marxistă ca fiind o dezvoltare reală a marxismului. Dar o teorie trebuie să se dovedească prin a arăta tuturor valoarea pe care o are pentru umanitate și potențialul său de a împinge întreaga rasă umană înainte. Altfel, este cel mult inutilă și, în cel mai rău caz, utilă doar dușmanilor progresului umanității.

Caracterul antimarxist al „marxismului umanist” al lui Lukács provine din negarea caracterului științific al marxismului, a relației organice dintre toate științele (inclusiv marxismul) și imposibilitatea de a studia dezvoltarea societății într-un mod obiectiv. Înainte de a pătrunde prea tare în argumentele lui Lukács, am dori ca cititorul să ia o clipă și să se gândească la rezultatele logice ale declarării imposibilității de a studia obiectiv dezvoltarea societății. Poate că cititorul va înțelege de ce întocmai Lukács a avut cea mai mare influență asupra intelectualelor care au creat teoria intersecționalismului.

Să începem cu un paragraf din capitolul „What is Orthodox Marxism?” din cartea „History and Class Consciousness”:

„Caracterul istoric al «faptelor» pe care știința pare să le fi cuprins cu atâta «puritate» se face simțit într-un mod și mai devastator. Fiind produse ale evoluției istorice, ele sunt implicate într-o schimbare continuă. Dar, în plus, ele sunt, chiar și în structura lor obiectivă, produse ale unei anumite epoci istorice, anume ale capitalismului. Astfel, atunci când *«știința»* susține că modul în care datele se prezintă imediat este o temelie adecvată pentru conceptualizarea științifică și că forma actuală a acestor date este punctul de plecare corespunzător pentru formarea conceptelor științifice, aceasta *își preia poziția simplă și dogmatic pe baza societății capitaliste. Acceptă fără critici natura obiectului așa cum este dată și legile acelei societăți ca fundamentul neschimbător al «științei»*.

Pentru a progresa de la aceste «fapte» la fapte în adevăratul sens al cuvântului, este necesar să percepem condiționarea lor istorică ca atare și să abandonăm punctul de vedere care le-ar vedea ca fiind date imediat: ele trebuie să fie supuse unei

examinări istorice și dialectice.”⁴

La fel ca postmoderniștii care au venit după el, Lukács caută modalități de a transforma activitatea umană într-o activitate pur subiectivă, fără nicio regularitate sau obiectivitate. Aici, el pledează pentru „o examinare istorică și dialectică”. Dar care este, de fapt, caracterul acestei analize? Cum poate cineva să dezvolte o astfel de examinare fără a studia tendințele generale ale societății și dezvoltările acesteia? Crede Lukács că științele naturale studiază doar fapte și fac observații imediate despre anumite fenomene? Ei bine, o astfel de concepție este absolut greșită. Fiecare știință, inclusiv marxismul, vede fenomenele realității ca părți ale unui proces dinamic: fiecare dintre ele este mereu în mișcare, în dezvoltare. Principala lor premisă este că, studiind aceste procese cât mai obiectiv posibil, putem descoperi anumite tendințe și dezvolta legi despre această mișcare.

Dar pentru moralistul Lukács, nu există nicio cale ca activitatea umană să urmeze reguli obiective, asemănătoare celor ale proceselor naturale. Lukács învinuiește caracterul „rigid” și „dogmatic” al marxștilor sovietici pe o „greșeală” dezvoltată de Engels în marile sale lucrări „Dialectica naturii” și „Anti-Dühring”. Înainte de a continua, am dori să menționăm că mulți oameni de știință nonmarxiști au laudat teoria lui Engels despre unitatea fenomenelor naturale și sociale, despre dezvoltarea istorică a materiei în sine, cu materia umană conștientă (creierul și sistemul nervos) drept cea mai dezvoltată formă de mișcare. Nume precum biologul Ernst Mayr, Stephen Jay Gould, Mario Bunge ș.a. au recunoscut dezvoltările științifice ale lui Engels. Desigur, pentru un stângist al cărui creier este plin de prostii subiectiviste, dovedirea caracterului științific al marxismului nu reprezintă niciun interes [2].

Iată ce spune Lukács despre Engels:

„Este de cea mai mare importanță să realizăm că metoda [dialectică] este limitată aici la domeniile istoriei și societății. Neînțelegerile care apar din expunerea lui Engels asupra dialecticii pot fi, în mare parte, atribuite faptului că Engels — urmând greșita direcție a lui Hegel — a extins metoda și asupra naturii. Cu toate acestea, determinanții cruciali ai dialecticii — interacțiunea subiectului și obiectului, unitatea dintre teorie și practică, schimbările istorice din realitatea care stă la baza categoriilor drept cauză principală a schimbărilor în gândire etc. — lipsesc din cunoștințele noastre

⁴ Georg Lukács. *History and Class Consciousness*, Merlin Press, 1971, p. 7.

despre natură.”⁵

O afirmație foarte interesantă din partea lui Lukács, având în vedere că în a doua prefață a lucrării „Anti-Dühring”, Engels spune următoarele:

„Menționez în treacăt că, întrucât *concepția expusă aici a fost fundamentată și dezvoltată în cea mai mare parte de Marx* și numai într-o infimă parte de mine, este de la sine înțeles că n-am publicat această expunere fără știrea lui. *I-am citit tot manuscrisul înainte de a-l da la tipar, iar capitolul al X-lea al secțiunii care tratează despre economia politică («Din ‘Kritische Geschichte’») a fost scris de Marx*; din motive independente de voința mea, am fost nevoit, cu părere de rău, să-l scurtez întrucâtva. Din totdeauna obișnuiam să ne ajutăm unul pe altul în domeniile de specialitate.”⁶

Cum a putut Lukács să rateze o remarcă atât de importantă dintr-o lucrare clasică a marxismului, precum „Anti-Dühring”? Sunt două opțiuni: fie Lukács nu a citit lucrările esențiale ale lui Marx și Engels și lansează speculații ieftine despre „diviziunea” dintre viziunile lor asupra lumii, fie el ignoră intenționat aceste texte și încearcă să revizuiască istoria menționând o diviziune între Marx și Engels. Dacă o astfel de diferență ar fi existat cu adevărat, poate că Marx l-ar fi criticat pentru ea? Dar nu, acest lucru nu s-a întâmplat.

Putem lua în considerare apoi o altă declarație ciudată a lui Lukács, care la prima vedere ar putea părea rezonabilă:

„Să presupunem, pentru scopul argumentării, că cercetările recente *ar fi demonstrat odată pentru totdeauna că fiecare dintre tezele individuale ale lui Marx sunt greșite. Chiar dacă acest lucru ar fi dovedit, orice marxist «ortodox» serios ar fi încă capabil să accepte toate aceste descoperiri moderne fără rezerve și, prin urmare, să respingă toate tezele lui Marx în întregime — fără a fi nevoit să renunțe la ortodoxia sa măcar pentru o clipă.* Marxismul ortodox, prin urmare, nu implică acceptarea necritică a rezultatelor cercetărilor lui Marx. Nu este «credința» în cutare sau cutare teză, nici exegeza vreunei cărți «sfinte».

⁵ Ibid., p. 24.

⁶ Karl Marx, Friedrich Engels. *Opere*, vol. 20, p. 11.

Dimpotrivă, ortodoxia se referă exclusiv la metodă. Este convingerea științifică că materialismul dialectic este drumul spre adevăr și că metodele sale pot fi dezvoltate, extinse și adâncite doar pe liniile trasate de fondatorii săi. Este convingerea, mai mult, că toate încercările de a-l depăși sau «îmbunătăți» au dus și trebuie să ducă la simplificare excesivă, trivialitate și eclecticism.”⁷

Fără îndoială, nu se poate adopta marxismul într-un mod dogmatic, transformând toate descoperirile lui Marx în convingeri formale. Suntem de acord că înțelegerea metodei științifice a lui Marx este esențială dacă vrei să fi marxist. Problema aici este caracterul subtil — sau poate nu chiar — al subiectivismului și idealismului lui Lukács, care consideră că Marx ar fi putut dezvolta o metodă corectă, dar nu ar fi dezvoltat nicio teză corectă. *Cum am putea ști vreodată dacă metoda lui Marx este corectă dacă el nu ar fi dezvoltat nicio teză corectă? Rezultatele sunt la fel de importante ca și metoda.* A nega acest lucru este o poziție complet eclectică din partea lui Lukács, care corespunde caracterului mic-burghez al multor intelectuali stângiști — principiul realității este secundar. Pentru următoarea generație de „marxiști” vestici, teza lor nu va trebui dovedită prin practică și dovezi empirice, iar din acest motiv, va fi lipsită de orice caracter revoluționar. S-ar putea spune că toate teoriile lor se risipesc în neant, dar nu vor rămâne cu un simț lucid al realității, ci cu un simț „sfânt” al dreptății morale, al înțelegerii celor mai complexe aspecte ale societății, în timp ce, în realitate, sunt înconjurați de umbre și se luptă cu morile de vânt pe care le percep ca fiind adevărații dușmani ai justiției sociale. Dar ei îmbrățișează mascarada, ghidați de motivații pur burgheze și mic-burgheze. „Marxiștii” occidentali ai secolului al XX-lea puteau, unul câte unul, să nege orice teză a lui Marx, insistând că „condițiile s-au schimbat”. Acești pervertitori ai marxismului erau, și încă sunt, de fapt, discipoli ai lui Lukács.

Lukács continuă să-l critice pe Engels după cum urmează:

„Dialectica, susține el, este un proces continuu de tranziție de la o definiție la alta. Ca urmare, o cauzalitate unidirecțională și rigidă trebuie înlocuită de interacțiune. Dar el nici măcar nu menționează cea mai vitală interacțiune, și anume relația dialectică dintre subiect și obiect în procesul istoric, cu atât mai puțin să-i acorde importanța pe care o merită. Totuși, fără acest

⁷ Georg Lukács. *History and Class Consciousness*, Merlin Press, 1971, p. 1.

factor, dialectica încetează să mai fie revoluționară, în ciuda încercărilor (iluzorii, în ultimă instanță) de a menține concepte «fluide». Căci aceasta implică o nerecunoaștere a faptului că în toate metafizicile obiectul rămâne neschimbat și nealterat, astfel încât gândirea rămâne contemplativă și nu reușește să devină practică; în timp ce, pentru metoda dialectică, problema centrală este schimbarea realității.”⁸

Ce vrea să spună de fapt Lukács prin „relația dialectică dintre subiect și obiect” aici? Ca și în cazul multor critici din acest text, nu știm exact. Mulți revizionști iubesc să abuzeze de termeni precum „dialectică” pentru a crea iluzia că gunoiul pe care îl scriu este cumva profund și revoluționar (aici putem menționa cărțile „Dialectic of Enlightenment” sau „Dialectic of Sex”). Toți ajung la concluzii diferite pentru că văd dialectica într-un mod superficial și idealist, ca fiind practic un instrument de conectare a fenomenelor selectate la întâmplare și de creare artificială a unor relații formale pentru a-și dovedi teoriile subiective. Această abordare este complet opusă științei și, prin urmare, complet opusă marxismului. Nu dialectica lui Engels suferă de „materialism contemplativ”, ci dialectica lui Lukács este cea care suferă de idealism. Dialectica nu este definită de termeni vagi precum „relația dintre subiect și obiect, formă și esență, gândire și ființă” sub care filozofii noștri hegelieni se ascund, ci dialectica reprezintă mișcarea reală a realității și modul în care aceasta trebuie reflectată corect în mințile noastre.

Unii dintre cititorii noștri poate au auzit despre conceptul de „reificare” și poate cred că acesta este o continuare autentică a conceptului marxist de fetișism de mărfuri. Lukács spune că dominarea relațiilor de marfă în societatea capitalistă, inclusiv transformarea forței de muncă umane într-o marfă, duce la înstrăinarea unei persoane față de societate. Persoana nu vede relațiile sociale care creează producția de mărfuri, ci vede mărfuri peste tot, inclusiv în relațiile sale personale. O persoană își privește personalitatea și percepe diferite trăsături și abilități pe care le deține și care pot fi vândute pe piață. Prin urmare, o persoană nu se vede nici măcar pe sine ca pe o personalitate unitară, ci ca pe un individ fragmentat, atomizat.

Până aici, totul pare corect. S-ar părea că Lukács ar putea avea dreptate aici, nu? Nu. El ajunge apoi să extindă conceptul său de minte reificată pentru a include viziunea științifică asupra lumii. Lukács crede că dezvoltarea legilor dezvoltării sociale în sine este un simptom al înstrăinării capitaliste. Aici, subiectivismul lui Lukács, care este complet opus materialismului lui

⁸ Ibid., p. 3.

Marx, devine din ce în ce mai clar. Pentru Marx, legile dezvoltării sociale sunt obiective și pot fi descoperite de noi, iar doar pe baza înțelegerii acestor legi putem dezvolta mijloace eficiente pentru a desființa societatea de clasă. Pentru Lukács, chiar și tendința de a căuta astfel de legi este un simptom al reificării și duce la concepții mecaniciste și mic-burgheze despre societate [3].

Un alt „marxist” occidental proeminent a fost Karl Korsch, membru al Partidului Comunist de Stânga (troțkist) al Muncitorilor din Germania, care a fost un critic puternic al Uniunii Sovietice și al marxism-leninismului. Pentru „marxiștii” occidentali, strategia bolșevicilor era considerată insuficientă pentru o revoluție proletară în Europa de Vest, deoarece ei considerau că proletariatul occidental avea o conștiință mai burgheză decât țăranii și muncitorii din Est. „Încercarea” lor de a crea conștiință de clasă însemna filozofare interminabilă și critici superficiale la adresa marxismului în sine. Pentru ei, practica devenise doar o categorie filozofică ideală, iar proletariatul trebuia cumva să dobândească o „conștiință pură” înainte de a putea întreprinde orice acțiune politică. Relația dintre teorie și practică fusese complet pierdută pentru „marxiștii” vestici, degradând atât teoria, cât și practica marxismului. Pentru ei, proletariatul era prins într-o poziție imposibilă, unde trebuia să învețe să înoate fără a atinge vreodată apa. Iată ce declară Korsch în lucrarea sa „The Crisis of Marxism”:

„Este înșelător și chiar fals să vezi originile teoretice ale crizei actuale ca rezultând fie dintr-o pervertire, fie dintr-o simplificare excesivă a teoriei revoluționare a lui Marx și Engels din partea urmașilor lor. De asemenea, este la fel de înșelător să juxtapui acest marxism degenerat și falsificat teoriei «pure» a lui Marx și Engels înșiși. În ultima instanță, criza de astăzi este de asemenea criza teoriei lui Marx și Engels.”⁹

Cât de convenabil pentru el să nege contribuțiile eroilor din trecut ai clasei muncitoare! Nu după Marx, Engels sau Lenin, care au condus de fapt proletariatul la victorii politice și au oferit lumii mari dezvoltări teoretice, ar trebui să ne ghidăm în lupta noastră, ci după profesorii universitari de „nivel înalt” care nu au făcut nimic pentru clasa muncitoare!

„Viziunea materialistă asupra istoriei a crescut dintr-o perioadă revoluțio-nară de dinainte de 1850 ca o parte integrantă a acțiunii subiective a unei clase revoluționare, care critică continuu în

⁹ Karl Korsch. *The Crisis of Marxism*, 1931.

teorie și răstoarnă în practică iluziile false și aparențele trecătoare ale tuturor relațiilor sociale existente. În perioada următoare, aceasta s-a dezvoltat într-o teorie pur abstractă și pasivă, care se ocupă de cursul obiectiv al dezvoltării sociale, așa cum este determinat de legi externe.”¹⁰

La fel ca și partenerul său în crimă (Lukács), revizionistul Korsch critică marxismul pentru viziunea sa obiectivă și științifică asupra societății. Ei nu pot recunoaște că întocmai esența științifică a marxismului îi conferă potențialul revoluționar, în timp ce perversiunile filozofice îl fac inert, subordonat intereselor burgheze. Proletariatul este o clasă colectivă, unitară, care are interese comune ce pot fi determinate doar prin studiul obiectiv al dezvoltării societății. Orice subiectivism sau idealism favorizează doar burghezia, care beneficiază de fragmentarea clasei muncitoare, agravată de teoriile „marxiștilor” vestici.

2.2 Începuturile Școlii de la Frankfurt

Ce făcea burghezia după Primul Război Mondial pentru a lupta împotriva amenințării unei revoluții proletare? Pe lângă finanțarea fasciștilor și a troțkiștilor, au decis să înființeze Institutul pentru Cercetări Sociale în orașul Frankfurt am Main, care a dat naștere celebrei Școli de la Frankfurt și „teoriei critice”. Acest institut a fost fondat în cadrul Universității burgheze din Frankfurt, de către unul dintre studenții lui Karl Korsch, Felix Weil, cu banii tatălui său, Hermann Weil, care era cel mai bogat comerciant de cereale din lume [4]. Scopul tuturor membrilor fondatori ai Școlii de la Frankfurt era clar — doreau să prezinte o „alternativă” la marxismul sovietic, în mod special, și chiar la politica de partid în general, fiind critici față de orice încercare de organizare politică. Pentru ei, marxismul s-a transformat într-o disciplină pur teoretică și speculativă, fără nicio posibilitate de acțiune practică. Scopul nu mai era schimbarea lumii, ci doar filozofarea despre ea. Nu este de mirare, așadar, că membri importanți precum Friedrich Pollock, Max Horkheimer, Theodor Adorno, Erich Fromm și Felix Weil nu erau membri de partid în perioada interbelică [5]. Karl August Wittfogel, un membru proeminent al Institutului, a fost membru activ al KPD (Partidul Comunist din Germania), în perioada ascensiunii lui Hitler la putere și în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, dar după război a devenit un activ anticomunist, oferind o critică neștiințifică a URSS în cartea sa „Oriental Despotism”.

¹⁰ Ibid.

Caracterul antimarxist al Școlii de la Frankfurt a devenit și mai evident atunci când Horkheimer a ajuns directorul acesteia în 1930. Horkheimer era fiul unui milionar, proprietarul unei fabrici de textile [6]. După Primul Război Mondial, el a fost deziluzionat de calea de afaceri propusă de tatăl său și a decis să devină filozof, cu un accent special pe filozofia pesimistă a lui Schopenhauer. Activitatea institutului între 1930–1933 s-a bazat puternic pe criticarea marxismului sovietic și pe reînvierea teoriilor filozofilor burghezi precum Hegel, Weber (la fel ca Lukács) și, în special, Freud (cel mai evident în lucrările lui Wilhelm Reich).

După ascensiunea lui Hitler la putere, Școala de la Frankfurt a fost închisă, iar membrii săi principali au fugit mai întâi la Geneva, apoi în SUA, în 1935, unde au deschis o nouă școală, subordonată Universității Columbia [7, 8]. În exil, institutul elabora cele mai prolifice teorii antimarxiste, precum teoria critică, toate acestea în timp ce Partidul Comunist German, forțat să activeze în ilegalitate, lupta împotriva regimului nazist — luptă care a inclus, printre altele, și arestarea marelui erou proletar Ernst Thälmann în 1933.

Theodor Adorno nu a părăsit Germania până în 1934, când s-a mutat la Oxford, iar chiar și după aceea a continuat să se întoarcă ocazional în Germania. În această perioadă, a refuzat să critice regimul nazist și a sperat că, dacă va sta în umbră, fasciștii îl vor lăsa în pace. Intelectuali precum Adorno erau de părere că regimul hitlerist îi va viza doar pe comuniști (care, într-adevăr, au fost prima categorie de populație persecutată), așa că nu aveau motive de îngrijorare dacă alegeau să hiberneze în afara vieții publice [9, 10].

Teoria critică a fost prezentată în lucrarea din 1937 intitulată „Traditional and Critical Theory”. Iată poziția Școlii de la Frankfurt cu privire la dezvoltarea socială:

„Economia, privită în izolare, nu va oferi, așadar, norma după care trebuie măsurată comunitatea umană. Acest lucru este valabil și pentru perioada de tranziție, în care politica va dobândi o nouă independență față de economie. Doar la sfârșitul acelei perioade problemele politice vor fi reduse la simple probleme de administrare. Până la atingerea aceluia punct, întreaga situație se poate schimba; prin urmare, chiar și caracterul tranziției rămâne nedeterminat.”¹¹

S-ar putea părea că Horkheimer vorbește despre societatea comunistă, care nu va mai fi limitată de relațiile economice capitaliste de exploatare. Prin

¹¹ Max Horkheimer. *Critical Theory, Selected Essays*, Herder and Herder, Inc., 1972, p. 249.

urmare, faza de tranziție ar fi socialismul, însă Horkheimer nu spune nimic despre caracterul politic al acestei perioade de tranziție. Niciunde nu vorbește despre necesitatea hegemoniei politice a proletariatului în această fază. Acest aspect este foarte caracteristic pentru scrierile Școlii de la Frankfurt — ele exprimă poziții vagi, care pot părea corecte, dar în realitate sunt lipsite de conținut, inutile pentru mișcarea comunistă și favorizează doar speculații superficiale. Acesta este maximul pe care acești intelectuali mic-burhezi îl pot oferi, pentru că ei nu consideră clasa muncitoare ca fiind elementul hotărâtor al eliberării umane. Întrebarea decisivă despre cum trebuie construită o nouă societate rămâne deschisă. Aproape pare că Horkheimer încearcă să răstoarne un citat celebru din Engels:

„Primul act prin care statul se manifestă realmente ca reprezentant al întregii societăți — luarea în stăpânire a mijloacelor de producție în numele societății — este, în același timp, și ultimul său act independent ca stat. Intervenția unei puteri de stat în relațiile sociale devine, rând pe rând, de prisos în toate domeniile și încetează apoi de la sine. *În locul guvernării asupra persoanelor apar administrarea lucrurilor și conducerea proceselor de producție.*”¹²

Trebuie să ne amintim că cel mai apropiat colaborator al lui Horkheimer, Adorno, a declarat într-un interviu din 1969 pentru Der Spiegel că el „[...] nu se teme deloc de termenul «turn de fildeș»”¹³. Acești intelectuali își imaginează o societate perfectă, ceva în genul „Republicii” lui Platon, dar, pentru a păstra aparența de intelectuali radicali, omit partea în care sclavii trebuie să întrețină această nouă societate a intelectualilor. Chiar dacă forma utopiei propusă de Școala de la Frankfurt este diferită de cea propusă de Platon, în esență mentalitatea tuturor acestor gânditori este similară prin elitismul și disprețul (deschis sau nu) față de producătorii societății — sclavii în Grecia antică, muncitorii în societatea capitalistă.

Acest complex de superioritate le este caracteristic intelectualilor mic-burhezi și burhezi, lucru pentru care marii capitaliști le sunt recunoscători: asta este tot ceea ce pot oferi cei mai faimoși intelectuali „radicali”. În timp ce marii capitaliști acumulează miliarde în profituri, „opозиția”, reprezentată de intelectuali precum Horkheimer, stă în sălile universitare de curs, vorbind

¹² Karl Marx, Friedrich Engels. *Opere*, vol. 19, pp. 230–231.

¹³ Who's Afraid of the Ivory Tower? A Conversation With Theodor Adorno. University of Wisconsin–Madison.

la nesfârșit despre filozofie și elaborând alte teorii menite să le servească propriilor interese.

Încă un lucru pe care nu îl putem ignora este legătura Școlii de la Frankfurt cu Troțki și troțkismul. Începem cu lucrarea lui Erich Fromm „*Trotsky's Diary in Exile — 1935*”, unde acesta vine cu niște mențiuni foarte interesante:

„Obiceiul general de a considera stalinismul și comunismul actual ca fiind identice cu marxismul revoluționar sau cel puțin o continuare a acestuia a dus, de asemenea, la o neînțelegere tot mai mare a personalităților marilor figuri revoluționare: Marx, Engels, Lenin și Troțki. [...]

Indiferent de dezacordurile pe care le-am avea cu Marx, Engels, Lenin, Troțki, nu există nicio îndoială că, uitându-ne la persoanele lor, ei reprezintă o înflorire a umanității occidentale. Au fost oameni cu un simț al adevărului fără compromisuri, pătrunzând până la însăși esența realității și niciodată păcăliți de suprafața înșelătoare.”¹⁴

Din start, e foarte dubios ca un membru al Școlii de la Frankfurt să zică așa ceva, dar poate nu toată lumea era de acord cu perspectiva lui Fromm despre Troțki? Greșit. Vedem că și Walter Benjamin, alt membru important al institutului, avea o părere bună despre el. Asta avea el de spus despre lucrările „*My Life*” și „*History of the Russian Revolution*”, scrise de Troțki — cităm dintr-o scrisoare către soția lui Adorno:

„Am citit «*History of the Russian Revolution*» a lui Troțki și acum tocmai termin autobiografia sa. Cred că nu am mai citit nimic cu atâta entuziasm de ani de zile.”¹⁵

Nu doar Fromm avea legături cu troțkismul, ci și Herbert Marcuse, care ținea corespondențe active cu Raia Dunaievskaja, o secretară de-a lui Troțki, care a fondat curentul „marxismului umanist”. Atât Fromm, cât și Marcuse erau interesați de „contribuțiile” acestei anticomuniste în filozofie și psihanaliză [11].

Asta e ideea principală — atât troțkismul, cât și ideile celor de la Frankfurt, sunt în esență mic-burgeze. De aici toată ura ambelor tabere pentru „stalinism” și pentru statul sovietic proletar. În esență, ambele tabere reprezintă aceleași interese și de aceea putem descoperi atâtea similarități, atât

¹⁴ Erich Fromm. *Trotsky's Diary in Exile — 1935*, 2002.

¹⁵ Walter Benjamin. *Letter to Gretel Karplus*, Ibiza, May 1932.

la nivelul retoricii lor, cât și la nivelul relațiilor dintre ei. Ambele servesc oligarhiei financiare și imperialismului.

Dar hai să nu ne descurajăm prea tare și să analizăm, pentru un moment, marile afirmații ale lui Horkheimer, din eseu „Traditional and Critical Theory”:

„Oricât de extinsă ar fi interacțiunea dintre teoria critică și științele speciale, al căror progres teoria trebuie să îl respecte și asupra cărora a exercitat timp de decenii o influență eliberatoare și stimulatorie, scopul teoriei nu este niciodată pur și simplu creșterea cunoașterii ca atare. *Scopul ei este emanciparea omului din sclavie.*”¹⁶

Vom continua studiul nostru, dar să păstrăm acest citat în minte pe măsură ce analizăm evoluțiile viitoare ale Școlii de la Frankfurt.

2.3 Întoarcerea către politica pesimistă și deschis antiproletară

Orice îndoială cu privire la caracterul antimarxist al Școlii de la Frankfurt ar trebui să dispară de îndată ce analizăm acțiunile lor în timpul celui de-al Doilea Război Mondial și după acesta. Să începem cu modul în care poziția lui Horkheimer față de antisemitism s-a schimbat între 1939 și 1944, în contextul întregii Școli de la Frankfurt. Aceasta era poziția sa în 1939:

„Noua formă de antisemitism este emisarul ordinii totalitare, care s-a dezvoltat din cea liberală. Trebuie, așadar, să reconsiderăm tendințele din cadrul capitalismului.”¹⁷

Vom analiza mai târziu, de asemenea, conceptul cât se poate de liberal de „ordine totalitară”, pe care Școala de la Frankfurt îl promovează, dar deocamdată să analizăm poziția lui Horkheimer cu privire la existența claselor social-economice în general. În 1939, Adorno și Horkheimer susțineau, într-o anumită măsură, că criza capitalismului duce la fascism, naționalism și antisemitism, dar, după câțiva ani, în 1944–1945, Școala de la Frankfurt desfășura

¹⁶ Max Horkheimer. *Critical Theory, Selected Essays*, Herder and Herder, Inc., 1972, p. 246.

¹⁷ Max Horkheimer. *The Jews and Europe*, Zeitschrift für Sozialforschung, December 1939.

un studiu intrigant nu despre antisemitismul capitaliștilor, ci al muncitorilor din SUA. Studiul de 1400 de pagini se numea „Anti-Semitism Among American Labor”. Una dintre cele mai interesante descoperiri ale acestui studiu a fost că anume sindicatele „conduse de comuniști” erau cele mai antisemite. Așadar, acești „marxiști” iroseau ani întregi și bani grei (furnizați de burghezie) pentru a dovedi că adevărata sursă a antisemitismului din SUA între 1940 și 1945 erau sindicatele comuniste, nu fascismul german [12].

Pe măsură ce războiul continua, toți membrii principali ai Școlii au trecut definitiv la politica identitară și au respins politica de clasă, declarând evreii ca fiind noul grup „aflat la polul opus al concentrării puterii”¹⁸. Interesul pentru exploatarea economică a dispărut și mai mult, iar lupta economică a fost înlocuită cu lupta pentru „putere”. Prin urmare, antagonismul central al societății nu mai era considerat cel dintre proletariat și burghezie, ci acela dintre rase, acela dintre bărbați și femei și așa mai departe. Adorno, într-o scrisoare către părinții săi din aprilie 1943, declara: „Sunt complet evreificat, adică mă gândesc doar la antisemitism”¹⁹. Aceasta este exact logica folosită de mișcarea intersecțională după anii 1970 — înlocuirea politicii și luptei de clasă cu luptele diferitelor identități. Mișcarea intersecțională modernă a împrumutat logica și ideile antimarxiste ale intelectualilor Școlii Frankfurt. Toate acestea au fost susținute de capitaliști, care au văzut potențialul acestor idei de a neutraliza oamenii care se opuneau sistemului capitalist.

În 1942, Horkheimer s-a opus studiului realizat de Pollock și Adorno, considerându-l „tâmpit”, dar în 1944 a adoptat aceeași poziție [13], demonstrată prin scrierea alături de Adorno a tezelor „Elements of Anti-Semitism” pentru cartea „Dialectic of Enlightenment”. Despre antisemitism, ei au spus: „Explicațiile și contraargumentele raționale, economice și politice — oricât de corecte ar fi observațiile lor individuale — nu îl pot explica, întrucât raționalitatea însăși, prin legătura sa cu puterea, este scufundată în aceeași boală”²⁰. Dacă am văzut mai devreme că Lukács considera raționalitatea greșită din cauza existenței subiectivității de clasă, atunci Adorno și Horkheimer văd adevărul ca pe o funcție subiectivă a puterii. „Adevărul este adevărat doar dacă aparține categoriei mele sociale”.

Dar cum ar putea acești intelectuali să justifice acest fel de revizionism? Baza teoretică pentru tranziția de la politica de clasă la politica identitară

¹⁸ Jack Jacobs. *The Frankfurt School, Jewish Lives, and Antisemitism*, Cambridge University Press, 2015, pp. 59–60.

¹⁹ Theodor Adorno. *Letters to His Parents 1939–1951*, Polity Press, 2006, p. 123.

²⁰ Max Horkheimer, Theodor Adorno. *Dialectic of Enlightenment, Philosophical Fragments*, Stanford University Press, 2002.

poate fi observată foarte clar în conceptele lui Horkheimer și Pollock despre statul „autoritar” și „totalitar”, care, de altfel, sunt aproape identice cu concepția liberală modernă despre statele democratice și autoritare.

Premisele de bază ale acestui concept sunt că socializarea producției a dus în cele din urmă la slăbirea burgheziei și la noua dominație a „statului”, care deține, direct sau indirect, toate mijloacele de producție ale unei societăți. Acest lucru a determinat tranziția către capitalismul de stat: „Burghezia a fost decimată, iar majoritatea membrilor săi și-au pierdut independența; acolo unde nu au fost aruncați în rândurile proletariatului, sau mai frecvent în masele de șomeri, au devenit dependenți de marile concernuri sau de stat”²¹. Aceasta este o greșală gravă și orice marxist ar trebui să știe că orice stat este un aparat de forță, deținut și folosit de o clasă concretă, pentru a-și apăra interesele. Nu există ceva precum un stat „fără clase”, întrucât atunci când nu vor mai exista clase, nu va mai exista nici stat. Desigur, capitalismul de stat este un lucru real, care într-adevăr a apărut din cauza concentrării și centralizării producției, care, în era imperialismului (capitalismului monopolist), a dus la formarea unei relații puternice între stat și restul economiei. Dar acest stat este și el deținut de o clasă: fie de burghezie (precum în SUA, Germania, Franța etc.), caz în care se numește Capitalism Monopolist de Stat Burghez, fie de proletariat (URSS până în 1953), caz în care se numește Capitalism Monopolist de Stat Proletar. Dar deoarece Școala Frankfurt neagă politica de clasă, ei nu observă această diferență și grupează Germania Nazistă și Uniunea Sovietică în „state autoritare”, în timp ce numesc SUA un stat democratic.

Nu ne credeți încă de faptul că Școala Frankfurt era subordonată intereselelor burgheze? Ei bine, membri importanți precum Franz Neumann, Otto Kirchheimer și, desigur, Herbert Marcuse, au fost agenți ai OSS (Biroul Serviciilor Strategice), precursorul CIA, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial și chiar erau destul de mândri de acest fapt [14]. Adorno și Horkheimer au participat de multe ori la activități organizate de instituții burgheze precum CCF (Congresul pentru Libertatea Culturală), finanțat de CIA, și nu aveau nicio problemă să publice în reviste burgheze importante precum „Der Monat” [15]. Adorno avea relații bune cu Melvin Lasky, fondatorul „Der Monat” și un editor important pentru „Encounter”, o revistă finanțată de CCF, prin investiții ale CIA [16]. Lasky chiar i-a spus lui Adorno că este gata să publice orice lucru scris de Școala Frankfurt [17]. După al Doilea Război Mondial, burghezia a folosit intelectualii „radicali” ai Școlii Frankfurt pentru a promova o mișcare mic-burgheză, de stânga și, în esență, anticomunistă. Școala

²¹ Max Horkheimer. *The Authoritarian State*, Radical Science Journal, November 1973.

Frankfurt a fost întotdeauna, și încă este, o opoziție controlată.

Ce fel de idei ar fi putut produce groapa de gunoi (Școala Frankfurt) după al Doilea Război Mondial? Ei bine, una dintre cele mai cunoscute caracteristici ale majorității filozofilor din ȘF a fost stilul lor de scriere confuz, eclectic și pretențios. Pretindeau că reprezintă clasa muncitoare, dar nimic din ceea ce scriau nu avea sens pentru aceasta. Într-un interviu, chiar Marcuse admite că nu înțelege complet unele dintre ideile lui Adorno [18]! Acești intelectuali nu trebuie nici măcar să se înțeleagă între ei, trebuie doar să producă „discurs”.

Aceasta este forma textelor lor, dar esența? Dacă aruncăm o privire asupra lucrării din 1956 a lui Adorno și Horkheimer, intitulată ambițios „Towards a New Manifesto”, vedem ca o insultă la adresa lui Marx și Engels până și încercarea de a compara această lucrare cu mărețul „Manifest Comunist”. În primul rând, această carte nu are vreun subiect central sau vreo structură anumită, ci este doar un flux de conștiință a doi intelectuali care stau la un bar sau la o cafenea în Germania de Vest. Un manifest ar trebui, în primul rând, să prezinte o idee esențială, care să ghideze o anumită mișcare către o acțiune concretă. O altă tendință în mod clar antimarxistă în filozofia lor este atitudinea față de muncă, cartea conținând afirmații absolut dezgustătoare, precum „Lagărele de concentrare sunt cheia tuturor acestor lucruri. În societatea în care trăim, toată munca este ca munca din lagăre”²² sau „Nu cred că ființele umane se bucură natural de muncă, indiferent dacă munca lor are un scop sau nu. În mod original, poziția omului este ca cea a unui câine pe care vrei să-l dresezi. El ar dori să se întoarcă la o stare anterioară de existență”²³. Și aceștia erau oamenii considerați „umaniști marxiști”! Se pare că „Marx nu a criticat ideologia muncii, pentru că avea nevoie de conceptul de muncă pentru a încheia socotelile cu burghezia”²⁴, așadar, conform lui Adorno și Horkheimer, Marx nu vedea munca drept caracteristica vitală și esențială a umanității (așa cum a exprimat-o Marx însuși de multe ori), ci o folosea doar pentru a critica burghezia. Asta e complet greșit, iar orice încercare de a nega esența creativă și dătătoare de viață a muncii cade în propaganda anticomunistă, care este încă adoptată de mulți stângiști moderni. În aceeași lucrare, primim și o „doză sănătoasă” de xenofobie: „[...] tot ce scriu rușii alunecă în ideologie, în prostii grosolane și stupide, că cultura este gunoi și că undeva, chiar pe același loc ca și la Marx și Engels, există un element de rebarbarizare. Gândirea din scrierile lor [ale rușilor] este mai reificată decât

²² Theodor Adorno, Max Horkheimer. *Towards a New Manifesto*, Verso, 2011, p. 10.

²³ Ibid., p. 10.

²⁴ Ibid., p. 13.

în cea mai avansată gândire burgheză”²⁵. Aceasta este o altă dovadă a lipsei de cultură a lui Adorno și Horkheimer, care ignoră realizările marilor artiști precum Maiakovski, Gorki, Nikolai Ostrovski, Pușkin, Gogol etc. Membrii Școlii Frankfurt aveau o înțelegere mic-burgheză a artei, astfel încât arta cu adevărat bună și autentică era prea „barbară” pentru ei. Scrierea „reificată” despre care vorbesc ei probabil se referă la scrierea care chiar avea logică.

2.4 Marionetele CIA — grupurile paramilitare de dreapta și intelectualii de stânga

CIA și alte organe ale SUA au o istorie întunecată, mai ales în perioada de după cel de-al Doilea Război Mondial. La acest moment, probabil toată lumea știe despre distrugerea Coreei de Nord la sfârșitul anilor 1940, invazia Vietnamului, bombardamentele din Kampucia, Laos și multe alte țări. Ceea ce unii dintre cititorii noștri poate nu știu este amploarea în care SUA au influențat politica în țările din Europa de Vest, prin mijloace economice (Planul Marshall), politice (finanțarea propagandei pro-SUA, influențarea alegerilor în țările cu partide comuniste proeminente etc.) și chiar militare (grupuri paramilitare). Aceste armate secrete ale NATO existau practic în fiecare țară din Europa de Vest, dar cele mai faimoase au fost cele formate prin Operațiunea Gladio în Italia, a cărei existență a fost recunoscută de guvernul italian în 1990, și lovitura de stat teroristă din 1967 din Grecia, care a adus la putere o juntă fascistă [19, 20]. Scopul SUA era de a distruge orice organizație politică comunistă sau chiar stângistă care lupta chiar și pentru cele mai mici drepturi ale muncitorilor. Orice măsură care ar fi afectat rata profitului sau care ar fi putut întoarce muncitorii împotriva SUA, și a capitalismului în general, era neutralizată.

În Italia, strategia teroristă a SUA a fost direcționată împotriva partidelor comuniste și socialiste, care au făcut parte din guvernul italian între 1944 și 1947, după care au fost eliminate la ordinele SUA și ale marionetelor acesteia, Democrației Creștini și alte partide de dreapta, întrucât acestea controlau monopolurile. Partidul Comunist din Italia a rămas popular până în anii ‘90! Acest lucru a determinat SUA să folosească orice mijloace pentru a distruge comunismul [21, p. 75].

În primul rând, trebuie să înțelegem că atât PCI (Partidul Comunist Italian), cât și PSI (Partidul Socialist Italian) erau partide revizioniste, care nu

²⁵ Ibid., p. 41.

reprezentau interesele clasei muncitoare, și erau extrem de pasive atunci când venea vorba de acțiune politică. Chiar și după ce au câștigat controlul guvernului, cu un total de aproape 9 milioane de voturi, nu au reușit să preia puterea de la burghezie și să transforme Italia într-o țară proletară. PCI avea o masă mare de membri (peste 2 milioane), care ar fi fost suficientă pentru ca un partid comunist adevărat să preia controlul și să lupte împotriva imperialismului american. PCI, condus de Togliatti până în 1964, a acceptat calea parlamentarismului și, astfel, a stopat orice tentativă de revoluție reală. Caracterul revizionist al partidelor comuniste europene postbelice a fost expus în multe lucrări ale revoluționarului marxist albanez Enver Hodja, cum ar fi „How Much Are «Democratic Freedoms» Worth in a Bourgeois State and How Should They Be Utilized” și „«Eurocommunism» Is Anti-Communism”.

Deși PCI nu organiza activ o revoluție violentă și își atingea obiectivele în principal prin mijloace parlamentare și greve ale muncitorilor, SUA încă nu arăta prea multă reținere în utilizarea forței. După alegerile din 1963, partidele stângiste au obținut din nou o majoritate în parlament și au reușit să obțină câteva locuri în guvern. Desigur, locurile pe care le aveau nu erau proporționale cu voturile câștigate în alegeri și poziția stângii încă era activ dezavantajată în guvern. Când muncitorii din construcții au protestat la Roma, în 1963, membrii armatei Gladio (care includeau și foști membri ai poliției secrete a lui Mussolini), deghizați în polițiști și civili, au spart demonstrațiile și au rănit 200 de muncitori. Acesta a fost doar începutul. În 1964, aceleași forțe paramilitare fasciste Gladio, cu ajutorul direct și instrucțiunile CIA, au organizat o lovitură de stat eșuată în Italia, care însă a reușit să-i îndeparteze pe socialiști din guvern [21, pp. 71–73]. Timp de multe decenii, aceste armate secrete vor continua să terorizeze muncitorii, civilii pașnici, să asasineze figuri politice, să instaureze un regim fascist în Grecia și să reprime orice sentimente sau activitate politică comunistă posibilă.

În Germania, armatele secrete includeau foști membri ai Waffen SS, mobilizați și instruiți de SUA pentru a-și continua acțiunile anticomuniste. „Spiionul secret al lui Hitler”, generalul nazist Reinhard Gehlen, a fugit în SUA după ce Germania a pierdut războiul și a început să ajute eforturile antisovietice ale americanilor. Erhard Dabringhaus, un bărbat care a lucrat cu corpul secret american, a descris într-un interviu faptul că a trebuit să recruteze nașiști în serviciile secrete ale SUA între 1948 și 1949. Cea mai cunoscută organizație formată în Germania a fost numită „Bund Deutscher Jugend” (Liga Tineretului German), cu aripa sa paramilitară „Technischer Dienst” (Serviciul Tehnic). Organizația primea bani și arme direct de la CIA și, când autoritățile germane au percheziționat sediul lor, au descoperit o listă de asasinări cu 40 de politicieni de stânga. După incident, CIA a venit și a salvat toți mem-

brii organizației, confiscând toate documentele, împiedicând guvernul german să-i pedepsească. Ulterior, CIA a recunoscut că finanța această organizație teroristă [21, pp. 190–211]. Pentru mai multe informații despre terorismul american în Europa, recomandăm lectura cărții: „NATO’s Secret Armies: Operation Gladio and Terrorism in Western Europe” de Daniele Ganser (un autor nemarxist).

SUA a fost a doua mare forță anticomunistă din lume după al Doilea Război Mondial (URSS-ul lui Hrușciov era prima) și a mobilizat atât dreapta, cât și stânga în lupta împotriva comunismului. Pe de o parte, CIA finanța organizații paramilitare naziste, manipula alegeri, teroriza muncitorii, iar pe de altă parte, mituia lideri sindicali și partide de stânga și finanța intelectuali de stânga, cum am văzut la Școala Frankfurt. Această strategie a fost expusă într-un articol din 1967 de către un ofițer CIA pe nume Thomas Wardell Braden, intitulat „I’m Glad That CIA Is «Immoral»”. Autorul a dezvăluit că organizații precum American Federation of Labor erau complet subordonate CIA. În Europa, situația era aceeași, Sindicatele Libere erau finanțate de SUA pentru a suprima intențiile muncitorilor de a face greve. În același articol, agentul CIA vorbește despre relațiile bune dintre CIA și jurnalul englez „Encounter” și despre antementionata CCF. Membrii Școlii Frankfurt, după cum am menționat mai devreme, aveau relații bune cu aceste organizații [22].

Faptul că partidele revizioniste ca PCI și KKE au fost reprimare cu o astfel de vigoare de către imperialismul american, în timp ce „intelectualii radicali” de la Școala Frankfurt au fost lăsați în deplină pace și chiar ajutați de SUA, dovedește că aceștia erau complet inofensivi pentru burghezie.

2.5 „Freudo-marxismul” — încă un pas către politica individualistă

În primul rând, trebuie să începem cu scrierile lui Freud despre marxism, unde este foarte critic față de metoda marxistă și față de comunism ca scop. În „New Introductory Lectures on Psycho-Analysis”, Freud spune că viziunea dialectică a dezvoltării sociale, așa cum este descrisă de Karl Marx, nu i se pare o perspectivă materialistă, ci una hegeliană: „Există afirmații conținute în teoria lui Marx care mi s-au părut ciudate: cum ar fi faptul că dezvoltarea formelor de societate este un proces de istorie naturală, sau că schimbările în stratificarea socială apar unele din altele într-un mod dialectic”²⁶. Mai

²⁶ Sigmund Freud. *Volume 22*, The Institute of Psycho-Analysis, 1964, p. 177.

târziu, în aceeași lucrare, el adaugă că marxismul „a luat locul Bibliei și Coranului ca sursă de revelație”²⁷ și că acesta „a dezvoltat iluzii care nu sunt mai puțin discutabile și imposibil de dovedit decât cele anterioare”²⁸. De asemenea, el echivalează bolșevismul cu religia. Pentru un cititor al cărui creier nu este infestat cu viermi și nu este complet dominat de contradicții, aceste afirmații ale lui Freud sunt suficiente pentru a demonstra că psihanaliza și marxismul sunt incompatibile. Nu și pentru „marii” intelectuali de stânga, care au încercat încă din anii 1920 să le combine pe cele două. Cei mai faimoși „freudo-marxiști” au fost Wilhelm Reich și Erich Fromm, care au influențat ulterior figuri precum Horkheimer, Adorno, Marcuse și mulți alți intelectuali francezi.

Reich s-a alăturat mișcării psihanalitice după cel de-al Doilea Război Mondial, la Viena, unde s-a întâlnit și a discutat cu Freud în 1919. Până la sfârșitul anilor 1920, a devenit interesat de politica de stânga și s-a alăturat Partidului Comunist din Germania în 1928, unde a publicat multe lucrări despre teoria sa privind sexualitatea și politica. Principalele idei politice susținute de Reich în lucrări precum „The Function of the Orgasm” (1927), „The Sexual Revolution” (1930), „The Mass Psychology of Fascism” (1933) și „Listen, Little Man!” (1945) aveau ca idee centrală importanța trăsăturilor zilnice, individuale și animalice ale omului pentru eliberarea socială, spre deosebire de marxism, care declară că organizarea conștientă și colectivă a clasei muncitoare este singura forță care poate duce la eliberare. Teoria lui Reich se bazează aproape în întregime pe componenta sexuală a psihicului uman și el vede orgasmul ca pe o forță eliberatoare:

„Energia sexuală este energia biologică care, în psihic, determină caracterul sentimentului și gândirii umane. «Sexualitatea» (din punct de vedere fiziologic, funcția parasimpatică) este energia vieții productive în sine. Suprimarea acesteia duce nu doar la tulburări psihice și somatice, ci și la o perturbare generală a funcționării sociale, manifestată prin majoritatea acțiunilor inutile, misticism, impuls pentru război etc. Politica sexuală trebuie, prin urmare, să pornească de la întrebarea: «De ce viața de dragoste umană este suprimată?».”²⁹

Spre deosebire de Freud, care considera suprimarea trăsăturilor animalice ca fiind necesară pentru o societate civilizată, Reich susține că orice formă de

²⁷ Ibid., p. 180.

²⁸ Ibid.

²⁹ Wilhelm Reich. *The Sexual Revolution*, 1930.

reprimare a dorinței (în special a dorințelor sexuale) este doar un produs al sistemelor sociale opresive. Pentru Reich, eliberarea omenirii necesită eliberarea sexuală, sau mai bine zis, eliberarea de orice norme sexuale. Practica sa „psihiatrică” se diferenția de psihanaliza clasică și includea stimularea corpului pacienților prin presarea dureroasă a palmelor, gâtului, maxilarului, pieptului etc. până când aceștia ajungeau la „reflexul orgasmului”. Perspectiva lui Reich asupra apariției fascismului este similară cu multe dintre argumentele pe care le auzim astăzi din partea stângiștilor feminiști. În loc să considere criza economică și politică a capitalismului ca fiind cauza principală a fascismului, Reich vede „reprimarea” psihologică individuală ca principala cauză. El crede că disciplina impusă copiilor de către părinți, profesori și societate, care include și reprimarea sexuală, duce la formarea unor indivizi docili, gata să accepte autoritatea fascistă.

„Structurarea maselor de oameni pentru a fi orbește ascultători față de autoritate nu se realizează prin dragostea naturală a părinților, ci prin familia autoritară. Suprimarea sexualității copiilor mici și a adolescenților este principalul mijloc de a produce această obediență.”³⁰

Acest tip de „antiautoritarism” este specific micii burghezii, care nu vede principala contradicție din societate ca fiind cea dintre proletariat și burghezie, ci între „mase” și structurile de putere opresive. Noi, ca marxiști, recunoaștem că autoritatea și normele morale nu există într-un vid și nu le „combatem” în general, ci luptăm doar împotriva autorității și normelor decadente ale burgheziei, cu scopul de a le înlocui cu autoritatea proletariatului, care aduce cu sine noi norme morale, revoluționare.

Acest psiholog smintit a fost exclus din Asociația Internațională de Psihanaliză, condusă de fiica lui Freud, Anna Freud, în 1934. A pierdut drepturile de publicare pentru Partidul Comunist din Germania în 1932 și a fost exclus din Partidul Comunist Danez în 1933, din cauza practicilor și teoriilor sale imorale. Reich a declarat că libidoul uman era o manifestare a unei energii biofizice și a unor principii universale pe care le-a numit „orgon”. A continuat prin a crea un „acumulator de orgon” și un „cloudbuster” (spărgător de nori), primul fiind destinat să capteze „energia orgonică” din mediu și să o direcționeze către corpul pacientului aflat în interiorul cutiei. Reich susținea că dispozitivul său putea vindeca numeroase probleme de sănătate, dar nu a reușit niciodată să-și dovedească afirmațiile. Despre cloudbuster, Reich pretindea

³⁰ Wilhelm Reich. *The Function of the Orgasm*, 1927.

că, prin proiectarea energiei orgonice în atmosferă, putea crește cantitatea de precipitații. Din nou, o altă afirmație nefondată din partea unui teoretician degenerat și smintit al micii burghezii.

Chiar dacă a pierdut favoruri din cauza teoriilor sale nebunești, Wilhelm Reich a avut totuși o influență semnificativă asupra Revoluției Sexuale și asupra multor gânditori care aveau să pună bazele intersecționalismului. Astfel, chiar dacă numele său nu este la fel de cunoscut ca al altor gânditori, ideile sale au influențat direct autori mai populari precum Herbert Marcuse și Shulamith Firestone. „Combinația” ideilor freudiene și marxiste avea să devină un subiect comun printre membrii Noii Stângi și ai mișcării feministe — cel mai infam dintre aceștia fiind Marcuse.

Capitolul 3

Noua Stângă, același revizionism

3.1 Noua Stângă în Europa

Pentru a înțelege mișcarea stângistă modernă, este important să privim la mișcarea Noua Stângă, care a apărut în jurul anilor 1960 și a culminat cu protestele din mai 1968 din Franța. Înainte de a intra în detalii, trebuie să înțelegem condițiile economice și politice care existau în această perioadă și relația dintre SUA și statele care îi erau subordonate.

După al Doilea Război Mondial, multe dintre economiile Europei au fost distruse, cu milioane de morți și o reducere drastică a producției economice, și totul a trebuit reconstruit. Țara care a suferit cel mai puțin în tabăra capitalistă a fost Statele Unite, care a profitat de această oportunitate pentru a subordona întreaga Europă de Vest. Acesta a fost Planul Marshall, prin care Statele Unite au trimis miliarde de dolari în Europa. Aceasta, desigur, nu a venit fără condiții. Astfel de tactici sunt specifice țărilor imperialiste bogate, care le folosesc ca un mod de a supune alte țări și de a extrage profituri. Prin urmare, după al Doilea Război Mondial, Europa de Vest a devenit extrem de dependentă de Statele Unite, dar ar fi o greșeală să credem că nu a existat opoziție față de imperialismul american.

Între 1958 și 1968, Franța a fost condusă de un guvern al burgheziei naționale, condus de Charles de Gaulle. Acesta a încercat să mențină o politică externă neutră între Statele Unite și URSS. De exemplu, în 1964, Franța a devenit prima țară vestică care a recunoscut Republica Populară Chineză,

condusă de Mao Tze-dun, în locul Republicii Chineze, conduse de naționaliști. Statele Unite au recunoscut RPC abia în 1979, în timpul lui Deng. De Gaulle s-a opus dominației globale a dolarului american, bazată pe sistemul Bretton Woods, și a sugerat o revenire la standardul de aur, criticând totodată războiul din Vietnam. Un punct important de divergență în relațiile dintre SUA și Franța a fost retragerea din structura militară a NATO, rămânând doar în partea politică a alianței. A făcut acest lucru în speranța dezvoltării unui program de arme nucleare. Franța a reușit să creeze propriile sale arme nucleare în anii 1960.

În 1961, a avut loc o lovitură de stat eșuată împotriva președintelui de Gaulle, organizată de câțiva generali francezi care se opuneau acordării independenței Algeriei. Lovitura de stat a fost probabil susținută de CIA [21, pp. 95–98]. Problemele pentru de Gaulle aveau să devină mai grave abia în jurul anului 1968, când milioane de studenți au început să protesteze împotriva guvernului său și aproximativ 10 milioane de muncitori au intrat în grevă, din cauza salariilor mici și a condițiilor de muncă precare. PIB-ul Franței creștea într-un ritm rapid în timpul președinției lui de Gaulle (în jur de 4–6% anual), dar salariile reale nu țineau pasul, crescând doar cu aproximativ 2–3% pe an.

În această situație, trebuie să analizăm cei patru principali agenți politici: guvernul lui de Gaulle, imperialiștii americani, protestatarii din mica burghezie și Partidul Comunist Francez oportunist, împreună cu aristocrația muncii (liderii sindicali care au încheiat greva). Cel mai important este să înțelegem caracterul anticomunist atât al Partidului Comunist Francez, cât și al protestatarilor de stânga și anarhiști. În primul rând, PCF era un partid revizionist „eurocomunist”, care denunța calea revoluției și se îndrepta pe calea parlamentarismului burghez. Deoarece partidul însuși era burghez, nu putea canaliza furia clasei muncitoare și a studenților spre revoluție. Protestatarii studenți nu erau nici ei comuniști, ci erau intelectuali din mica burghezie care nu aveau idei despre cum funcționează societatea sau cum să organizeze o revoluție [23]. Ei urau doar SUA, pe de Gaulle și PCF-ul revizionist, dar acest lucru nu este suficient pentru o mișcare revoluționară. În cele din urmă, revoltele din mai s-au soldat cu acordurile de la Grenelle, semnate de trădătorii lideri sindicali cu guvernul, în schimbul unei creșteri de 10% a salariilor (sic!), ceea ce a pus capăt grevelor care reprezentau două treimi din forța de muncă. Președintele de Gaulle a demisionat, pentru a fi înlocuit cu un alt președinte burghez, unul mai pro-SUA decât de Gaulle. Cei mai responsabili pentru eșecul oricărei schimbări politice reale au fost PCF-ul revizionist și organizațiile anarhiste și de stânga care erau incapabile să organizeze muncitorii.

Unul dintre principalii autori care au inspirat Noua Stângă și revoltele din mai '68 a fost membru al Școlii de la Frankfurt și student al lui Adorno —

Herbert Marcuse. A fost membru al Partidului Social-Democrat German al Rosei Luxemburg și al lui Karl Liebknecht după Primul Război Mondial, dar a părăsit rapid partidul după reprimarea Revoluției Germane din 1919. Ca mulți dintre intelectualii de stânga, nu a fost implicat în politica de partid pentru majoritatea vieții sale. Desigur, a fost implicat în serviciile secrete americane în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. A fost un alt freudo-marxist, ale cărui argumente din lucrarea „Eros and Civilization” (1955) sună asemănător cu cele ale lui Wilhelm Reich din anii 1930. Marcuse consideră „Erosul” drept principala forță a activității umane, iar reprimarea Erosului, adică reprimarea plăcerilor, dorințelor sexuale, „creativității” ș.a., drept mecanismele controlului social. Pentru Marcuse, la fel ca pentru Reich, singura cale spre eliberare este lupta pentru libertățile individuale, nu pentru puterea colectivă a clasei muncitoare. Chiar și cartea începe într-un mod similar cu „The Function of the Orgasm” a lui Reich:

„Propoziția lui Sigmund Freud conform căreia civilizația se bazează pe subjugarea permanentă a instinctelor umane a fost acceptată ca atare. Întrebarea lui dacă suferința astfel provocată indivizilor a meritat beneficiile culturii nu a fost prea luată în serios — cu atât mai puțin de vreme ce Freud însuși considera procesul inevitabil și ireversibil. [...] Sacrificiul metodic al libidoului, abaterile sale rigid impuse către activități și expresii socialmente utile, este cultura. [...] În termeni freudieni, conflictul dintre principiul plăcerii și principiul realității este ireconciliabil într-o măsură astfel încât să necesite transformarea represivă a structurii instinctuale a omului? Sau permite acest conflict conceptul unei civilizații nonrepresive, bazate pe o experiență fundamental diferită a ființei, o relație fundamental diferită între om și natură și relații existențiale fundamentale diferite?”³¹

Așadar, auzim același lucru: „Cum îndrăznește Freud să spună că reprimarea instinctelor era necesară pentru societate! Trebuie să eliberăm instinctele!”. Neofreudiștii încearcă, practic, să arunce apa din baie fără a păstra bebelușul, prin revizuirea teoriilor neștiințifice ale lui Freud într-o teorie a „eliberării”. Situația este destul de similară cu cea a tinerilor hegelieni, care, în timp ce încercau să discrediteze o parte din teoriile lui Hegel, au rămas ei înșiși hegelieni în esență, iar ideile lor au devenit reacționare și au dispărut.

³¹ Herbert Marcuse. *Eros and Civilization*, 1955.

Doar Marx și Engels, care s-au rupt cu adevărat de filozofia hegeliană și de filozofie în general, au reușit să creeze o teorie revoluționară.

„Eros and Civilization”, care avea ca scop principal combinarea ideilor incompatibile ale lui Freud și Marx, a avut o mare influență asupra stângii intersecționale, care este, în esență sa, utopică și moralistă. Marcuse poate doar să mențină tineretul din mica burghezie ocupat sau să joace pe emoțiile acestuia cu fraze care sună revoluționar, dar nu poate modela mintea acelui tineret într-una revoluționară. Iată ce spune „îndrăznețul” Marcuse:

„[...] apariția unui principiu al realității nonrepresiv [adică unul fără suprareprimare] ar modifica mai degrabă decât ar distruge organizarea socială a muncii: eliberarea lui Eros ar putea crea noi relații de muncă durabile.”³²

Ca să vezi! Marcuse a descoperit și a reintrodus stângii concepte pe care socialiștii utopici le cunoșteau deja la începutul secolului al XIX-lea. Desigur, pentru stângistul mediu, needucat, astfel de idei simple pot părea foarte impresionante.

Un alt moment în crearea stângii intersecționale a fost teoria lui Marcuse, conform căreia „[...] sub baza populară conservatoare se află substratul celor respinși și marginalizați, cei exploatați și persecutați din alte rase și culori, șomerii și cei care nu pot fi angajați. [...] opoziția lor este revoluționară chiar dacă conștiința lor nu este”³³, unde spune practic că cele mai revoluționare elemente ale societății sunt grupurile marginalizate, nu clasa muncitoare majoritară, care, obiectiv, creează toată bogăția socială. Muncitorii au dovedit de multe ori că pot câștiga anumite drepturi prin luptă, iar principala problemă erau eurocomuniștii, care, chiar dacă erau populari în rândul maselor muncitoare, îi opreau să acționeze revoluționar. Baza socială a lui Marcuse nu erau muncitorii, ci studenții și grupurile marginale, care nu erau suficient de principiali pentru politică serioasă și nu aveau nimic de pierdut. Din cauza relației lor slabe cu producția socială, aceste grupuri gravitau în mod natural către teoriile idealiste ale lui Marcuse. Aceasta se potrivea bine cu încercările imperialiștilor americani de a neutraliza straturile nesatisfăcute din mica burghezie și lumpenproletariat.

Într-una dintre prelegerile sale din 1974, intitulată „Marxism and Feminism”, Marcuse declară că trăim într-o societate patriarhală: „Mișcarea [de Eliberare a Femeilor] își are originea și își desfășoară activitatea în cadrul

³² Ibid.

³³ Herbert Marcuse. *One-Dimensional Man*, 1964.

civilizației patriarhale”³⁴, susținând astfel că este necesară o mișcare separată a femeilor, că femeile sunt discriminate în țările socialiste și că revoluția socialistă însăși ar trebui să urmeze „principii feminine”.

În primul rând, atunci când cineva declară că trăim sub patriarhat, singura concluzie este că femeile nu au oportunități reale de a participa la viața socială. În realitate, patriarhatul a fost o formă de organizare socială caracteristică etapei târzii a comunei primitive, după dezvoltarea agriculturii, creșterii animalelor și a păstoritului, care a înlocuit matriarhatul ce exista înainte. Această perioadă a durat doar până la dezvoltarea societății de clase, care a avut loc în Europa acum aproximativ 2500 de ani (în Grecia și Roma Antică) și chiar mai devreme în Orientul Mijlociu și Asia (Mesopotamia, acum 5000 de ani, India, în jurul anului 4000 î.Hr. etc.). Motivul pentru care putem numi perioada societății agricole de dinaintea claselor un patriarhat este acela că societatea era organizată pe principiul relațiilor de sânge, unde identitatea tribului unei persoane era definită de relațiile de sânge cu conducătorul tribului. După ce societatea s-a împărțit în clase, acest principiu nu a mai fost valabil. Desigur, nu negăm faptul că femeile au fost discriminate de-a lungul istoriei și că astăzi există multe concepții reacționare despre femei. Dar folosirea termenilor neștiințifici și moralistici pentru a descrie un anumit fenomen nu va ajuta femeile.

„Poate exista discriminare împotriva femeilor chiar și sub socialism”, declară Marcuse. Este acest lucru adevărat? Depinde ce înțelegi prin „socialism”, dar dacă ne referim la socialismul proletar, singurul pe care îl susținem, atunci vorbim despre dictatura proletariatului. În acest caz, în dictatura proletariatului, nu poate exista discriminare împotriva femeilor. Fiecare marxist din istorie a criticat excluderea femeilor din mișcarea revoluționară, care a fost poziția multor stângiști și anarhiști, inclusiv Proudhon, care considera că femeile nu ar trebui să participe deloc la politică. Cauzele exploatarei istorice a femeilor au fost explicate de Marx, Engels, Lenin, Stalin, Hodja etc. Trebuie să ne amintim că majoritatea îmbunătățirilor în drepturile femeilor obținute în secolul al XIX-lea și la începutul secolului al XX-lea au fost câștigate prin activitatea sindicatelor de femei și a comunistelor, precum Alexandra Kollontai, Nadejda Krupskaja și Clara Zetkin: „Ne este greu să arătăm chiar și un singur fapt din istoria luptei femeilor proletare pentru a îmbunătăți condițiile lor materiale la care mișcarea feministă generală să fi contribuit semnificativ”³⁵. O analiză deosebit de detaliată despre chestiunea femeii a fost scrisă de Enver Hodja, intitulată „On Some Aspects of the Problem of the Albanian

³⁴ Herbert Marcuse. *Marxism and Feminism*, 1974.

³⁵ Alexandra Kollontai. *The Social Basis of the Woman Question*, 1909.

Woman”, unde aflăm că:

„Așa cum elimină capitalismul, burghezia și ideologia sa, așa cum elimină exploatarea omului de către om și duce omenirea către o societate fără clase, revoluția proletară elimină și acest antagonism între sexe. O face prin eliberarea completă a femeilor de orice le-ar împiedica să se bucure de libertăți și drepturi egale cu ale bărbaților.”³⁶

Marxiștii adevărați înțeleg că doar revoluția proletară, care necesită unitatea între muncitorii bărbați și femei, poate pune capăt oricărei forme de opresiune și discriminare. Prin urmare, marxiștii adevărați ar trebui să se concentreze pe dezvoltarea mișcării comuniste unitare și centralizate.

Când Marcuse vorbește despre „trăsături feminine”, el este excesiv de moralist și chiar neagă caracteristicile revoluționare care ar fi considerate în mod convențional „masculine”, cum ar fi curajul, duritatea, determinarea etc. Noi, desigur, vedem caracteristicile morale doar în termeni de conținut de clasă, nu conform normelor stereotipice și vagi. Revoluția nu va fi „masculină” sau „feminină”, ci va încorpora cele mai proletare norme morale posibile, de exemplu: colectivismul, empatia față de frații și surorile de clasă, ura față de burghezie și individualismul ei, iubirea pentru știință și cunoaștere, o atitudine pragmatică, abilitatea de a face muncă cinstită și așa mai departe. Unele dintre ele pot părea „masculine” sau „feminine”, dar nu acest lucru este ideea principală.

În „An Essay on Liberation”, Marcuse spune că: „clasa muncitoare este încă agentul istoric al revoluției; datorită faptului că împarte necesitățile de stabilizare ale sistemului, a devenit o forță conservatoare, chiar contrarevoluționară”³⁷. Mulți profesori de stânga negau posibilitatea unei revoluții a clasei muncitoare în Europa de Vest la acea vreme, așa că s-au îndreptat către masele de studenți din mica burghezie, în loc să încerce cu adevărat să ridice conștiința clasei muncitoare. Iată ce avea de spus Marcuse despre evenimentele din mai 1968 la Paris: „Ceea la ce am fost martori în Paris este renașterea bruscă a unei tradiții revoluționare care fusese adormită în Europa încă din începutul anilor ‘20”³⁸. Acesta, desigur, este o exagerare.

Cum arăta Noua Stângă în Statele Unite?

³⁶ Enver Hoxha. *On Some Aspects of the Problem of the Albanian Woman*, 1955.

³⁷ Herbert Marcuse. *An Essay on Liberation*, 1969.

³⁸ Herbert Marcuse. *Herbert Marcuse and the Student Revolts of 1968: An Unpublished Lecture*, Jacobin, March 2021.

3.2 Noua Stângă în America

Dezvoltarea unei mișcări mic-burgheze de stânga în Statele Unite a fost puternic influențată de următorii factori: conflictul cu URSS-ul social-imperialist, care i-a determinat pe unii oameni frustrați de sistemul american să sprijine regimurile revizioniste (post-1953) din Uniunea Sovietică sau din China (maoistă și dengistă); invaziile militare ale SUA în multe țări, care au fost întâmpinate uneori cu o mare opoziție din partea multor straturi ale societății; stagnarea salariilor reale la sfârșitul anilor 1960; a Doua Panică Roșie (mccarthyismul) și discriminarea existentă împotriva femeilor și a persoanelor de culoare. Faptul că nu exista cu adevărat o mișcare sau partid comunist în această perioadă de neliniște populară a însemnat că clasa muncitoare a fost lăsată să se descurce singură împotriva oligarhiei imperialiste și, în același timp, a fost înșelată de stânga radicală.

Să începem cu factorii economici și politici. Creșterea economică a economiei SUA și dezvoltarea rapidă a forțelor de producție au avut câteva consecințe importante. În primul rând, pe măsură ce mai multe tehnologii au fost introduse în procesul de producție, necesarul de forță de muncă umană a scăzut. Deoarece forța de muncă este singura componentă a producției care produce valoare suplimentară, sursa profitului pentru capitaliști, automatizarea muncii mecanice duce la faptul că o mare parte din capital este investit în mașini care nu produc valoare suplimentară, și proporțional mai puțin în forța de muncă. Aceasta duce obiectiv la o scădere a ratei profitului și, în multe cazuri, la o scădere proporțională a salariilor muncitorilor măsurate față de profituri, deoarece capitaliștii tind să scadă salariile pentru a menține profiturile. Acest lucru este demonstrat de dovezile empirice din această perioadă.

Vedem, pe baza graficelor din Fig. 1 și Fig. 2, că după criza petrolului din 1973 a avut loc o ruptură bruscă între creșterea PIB-ului și creșterea salariilor, în contextul unei scăderi a ratei profitului.

Ce a alimentat Mișcarea pentru Drepturile Civile din anii '50 și '60 și al Doilea Val de Feminism? Chiar și după al Doilea Război Mondial, oamenii de culoare erau încă foarte mult discriminați, atât economic cât și politic. Oamenii de culoare erau excluși din multe spații publice, discriminarea la locul de muncă era predominantă și nu erau acceptați în multe sindicate. Însă nu trebuie să ne facem iluzii cu privire la această mișcare. Oamenii de culoare sunt, de asemenea, împărțiți în două clase — burghezia și proletariatul. Mișcarea pentru Drepturile Civile a fost, în principal, o mișcare a burgheziei negre, care se dezvolta istoric în Statele Unite încă de la abolirea sclaviei în 1865.

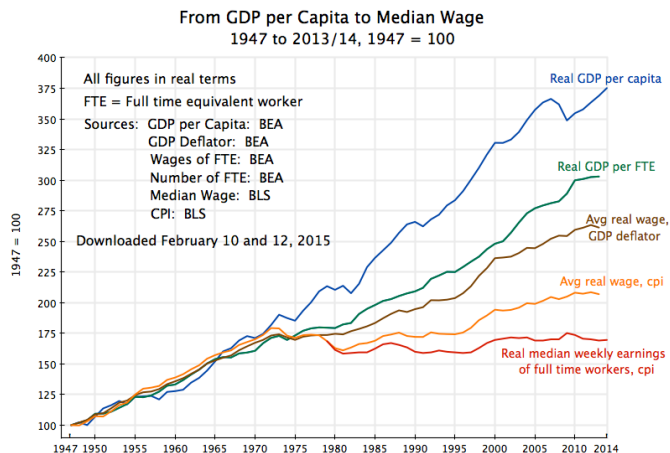

Figura 1: De la PIB pe cap de locuitor la salariul median [24].

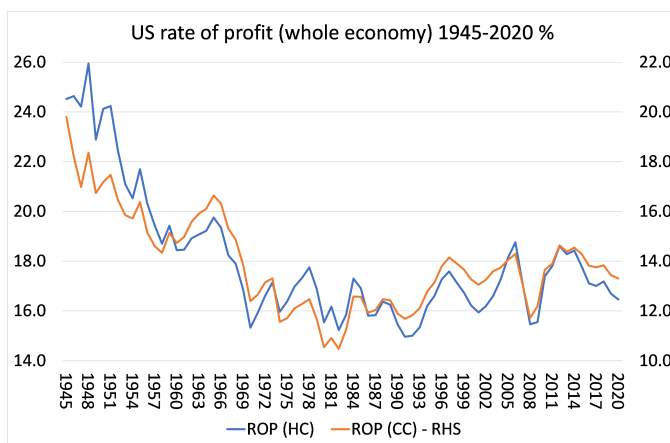

Figura 2: Rata profitului în SUA (pe întreaga economie) între 1945–2020 [25].

Majoritatea liderilor Mișcării pentru Drepturile Civile, inclusiv Dr. Martin Luther King Jr., făceau parte dintr-o pătură relativ privilegiată a populației de culoare, majoritatea provenind din medii mic-burghize și burghize. Majoritatea dintre ei aveau educație universitară și făceau parte din diferite organizații religioase sau seculare. King a absolvit Universitatea Morehouse și a fost membru al Fraternității Alpha Phi Alpha, care l-a susținut pe par-

cursul Mișcării pentru Drepturile Civile. Mai multe informații despre istoria burgheziei negre pot fi găsite în cartea „The Black Bourgeoisie” de Edward Franklin Frazier, publicată în 1962. Autorul nu este marxist și critica sa asupra burgheziei negre este, în mare parte, de caracter mic-burghiez, dar conține informații valoroase despre diviziunea de clasă din cadrul rasei negre. Mulți stângiști, chiar și astăzi, în 2025, ignoră existența unei diviziuni de clasă în cadrul grupurilor minoritare rasiale.

Caracterul burghiez al Mișcării pentru Drepturile Civile explică de ce aceasta s-a manifestat într-o manieră atât de pașnică. Pe scurt, Mișcarea pentru Drepturile Civile a fost doar o consecință politică naturală a dezvoltării economice a burgheziei negre. Nu este o surpriză că majoritatea beneficiilor schimbărilor politice obținute în cadrul mișcării au ajuns direct la burghezie și la alte segmente bogate ale populației de culoare.

Graficul din Fig. 3 arată că un bărbat de culoare aflat la percentila 50 din distribuția veniturilor era, în 1940, mai bogat decât un bărbat alb aflat la percentila 24 din distribuția veniturilor, în timp ce în 2014, el ar fi fost la același nivel cu bărbatul alb de la percentila 27. Un bărbat de culoare aflat la percentila 90 din distribuția veniturilor în 1940 ar fi fost doar la percentila 53 dintre bărbații albi, în timp ce în 2014 el ajunsese deja la același nivel cu bărbatul alb aflat la percentila 74 [26].

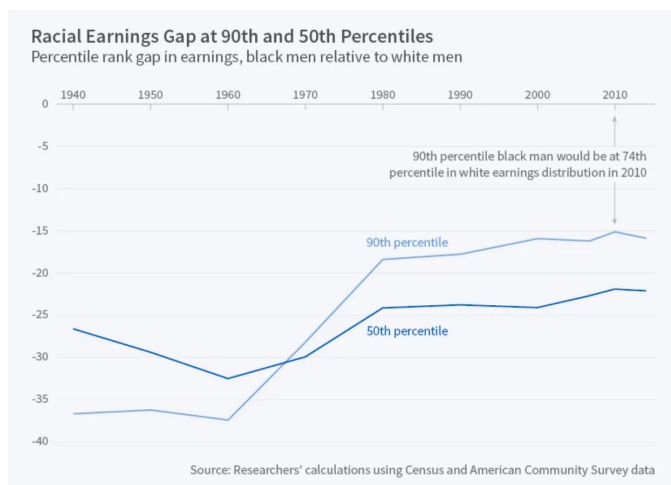

Figura 3: Diferența de venituri rasiale la percentilele 90 și 50 [27].

Vedem că majoritatea persoanelor de culoare au înregistrat doar o creștere

minoră a veniturilor în comparație cu omologii lor albi, inegalitatea rămânând destul de mare. Pe de altă parte, straturile mai bogate ale populației de culoare și-au apropiat poziția de cele ale albilor înstăriți.

După eșecul Mișcării pentru Drepturi Civile de a rezolva cu adevărat inegalitatea economică și exploatarea muncitorilor de culoare, a apărut o mișcare mai radicală, mic-burgheză a populației de culoare, având în frunte Partidul Panterelor Negre. Partidul a fost fondat în 1966 de Huey Percy Newton și Bobby Seale. Ei au subliniat necesitatea unei mișcări mai disciplinate și militarizate decât cea condusă de Martin Luther King Jr. Membrii partidului purtau arme în public și au început să patruleze poliția pe străzi. Frica autorităților din California a dus la adoptarea Actului Mulford, care interzicea purtarea publică a armelor de foc încărcate. Panterele Negre au inițiat, de asemenea, numeroase programe sociale, inclusiv Mic Dejun Gratuit pentru Copii, Clinici Gratuite de Sănătate, Testări pentru Anemia Falciformă și Școli Comunitare, care promovau forma lor de naționalism negru. Huey Newton a fost influențat în special de ideile lui Mao Țze-dun. O altă mare sursă de inspirație pentru Panterele Negre a fost Malcolm X, care de asemenea a criticat pacifismul lui King. Pe 17 aprilie 1966, Newton a declarat: „[...] acționăm într-un moment în care oamenii renunțaseră la filozofia acțiunii directe nonviolente și erau gata să se confrunte cu lucruri mai dure. Am vrut ca ei să vadă virtuțile autoapărării armate, disciplinate și organizate, în locul izbucnirilor și revoltelor spontane și dezorganizate”³⁹.

Ideile mic-burgheze ale lui Mao au avut o influență puternică asupra teoriilor și practicii anarhiste ale Panterelor Negre. Este important de subliniat că Panterele nu erau nici comuniști, nici marxști și nici marxist-leniniști, ci revoluționari mic-burghezi. De exemplu, Newton, urmând gândirea lui Frantz Fanon și Herbert Marcuse, credea că clasa muncitoare este în declin și că revoluția ar putea fi condusă de lumpenproletariat:

„Fiecare muncitor este în pericol din cauza clasei conducătoare, motiv pentru care spunem că lumpenproletarii au potențialul pentru revoluție, probabil vor duce revoluția la îndeplinire și, în viitorul apropiat, vor reprezenta majoritatea populară.”⁴⁰

O astfel de viziune asupra luptei de clasă este complet antimarxistă și a dus la multe greșeli aventuriste comise de Pantere, care, în cele din urmă, au contribuit la destrămarea lor. Clasa muncitoare nu poate deveni realist o minoritate în nicio țară, deoarece însăși producția capitalistă se bazează

³⁹ Huey Newton. *To Die for the People*, 1972.

⁴⁰ Huey Newton. *Revolutionary Intercommunalism*, 1970.

pe exploatarea muncii acesteia. Marx și Engels au subliniat că burghezia nu poate exista fără proletariat.

Ideologia antimuncitorească a Panterelor Negre a fost influențată și de antimarxistul Herbert Marcuse, care considera, de asemenea, că o revoluție a clasei muncitoare era improbabilă. Lumpenproletariatul este o pătură instabilă a societății, care poate deveni cu ușurință un instrument al capitaliștilor. Acest lucru a fost demonstrat prin asasinarea lui Malcolm X de către golani din organizația Națiunea Islamului.

O altă idee greșită promovată de Panterele Negre a fost cea a „dominației majorității asupra minorității” în capitalism. Pe scurt, ei credeau că masele albe majoritare conduc Statele Unite și folosesc această majoritate pentru a-i oprima pe oamenii de culoare. Acest lucru, desigur, este greșit. Atât muncitorii albi, cât și cei de culoare, care formează majoritatea populației americane, sunt exploatați de o minoritate de capitaliști, albi și de culoare. În societatea capitalistă, minoritatea exploatează majoritatea.

În perioada 1968–1971, FBI-ul a considerat Panterele Negre drept „cea mai mare amenințare la adresa securității Statelor Unite” și a lansat un atac împotriva partidului prin programul COINTELPRO. Partidul a fost infiltrat de agenți FBI, sediile au fost percheziționate de poliție, iar mulți lideri au fost uciși (Fred Hampton) sau arestați (Huey Newton și Bobby Seale). Deoarece Panterele Negre nu aveau o bază populară solidă în rândul clasei muncitoare, moartea liderilor lor a însemnat și moartea mișcării. Acest lucru a permis guvernului SUA să scape de liderii lor fără ca masele să se revolte semnificativ.

Ce putem spune despre mișcarea feministă din anii 1960 și 1970? Pe măsură ce tehnologia s-a dezvoltat după război și rata profitului a început să scadă, burghezia americană a avut, în mod firesc, nevoie de mai multă forță de muncă, pentru a crește masa profitului prin exploatarea unui număr mai mare de oameni. Acest lucru a dus la o creștere a numărului de femei muncitoare, după cum arată graficul din Fig. 4, și le-a făcut, de asemenea, mai active din punct de vedere social și politic.

Odată cu creșterea participării femeilor pe piața muncii, s-a înregistrat și o creștere constantă a averii în rândurile burgheziei feminine. Averea capitalistelor precum Doris Duke și Estée Lauder a crescut semnificativ între anii ‘50 și ‘70, prima devenind miliardară. De exemplu, Gloria Vanderbilt, care era multimilionară, Katharine Graham și Anne Cox Chambers (coproprietară a Cox Enterprises) — toate au susținut mișcarea feministă din al Doilea Val. Acești doi factori au dus la dezvoltarea și popularizarea mișcării feministe, care a fost și rămâne, în esență, o mișcare burgheză. Beneficiile câștigate de această mișcare au fost limitate și nu au făcut decât să apropie condițiile de exploatare ale muncitoarei de cele ale muncitorului.

Women's labor force participation rate, 1950–2015 and projected to 2024

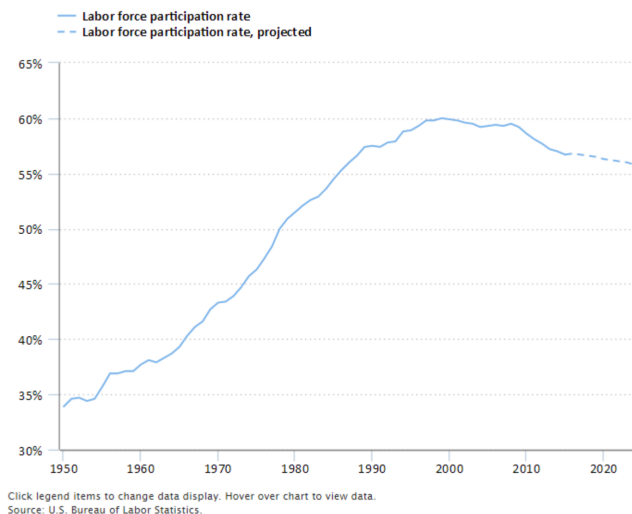

Figura 4: Rata de participare a femeilor la forța de muncă între 1950–2015 [28].

Lupta feministă nu este revoluționară, deoarece nu recunoaște faptul că în cadrul sistemului capitalist eliminarea discriminării împotriva femeilor poate avea loc doar într-o anumită măsură și, în principal, în favoarea femeilor capitaliste. Motivul pentru care lupta de clasă reprezintă obiectivul politic principal este acela că doar după ce clasa muncitoare ajunge la putere pot fi eliminate diferențele sociale și politice dintre bărbați și femei. Mișcarea feministă, nefiind proletară în esență, va eșua întotdeauna în a aduce o schimbare reală în situația femeilor. Doar un stat proletar oferă condițiile materiale și sociale pentru eliberarea completă a femeii, datorită naționalizării și centralizării treptate a proprietății în mâinile statului muncitoresc și datorită dezvoltării continue a forțelor de producție.

Unul dintre cele mai importante texte feministe a fost „The Dialectic of Sex” de Shulamith Firestone. Ea susține că opresiunea nu se bazează pe un sistem de clasă, ci pe un „sistem sexual de clasă”, a cărui caracteristică definitorie este opresiunea femeilor de către bărbați. Pentru ea, Marx și Engels nu au reușit să perceapă „substratul sexual al dialecticii istorice”. Teoria ei este puternic influențată de Freud și acceptă multe dintre ideile acestuia, inclusiv complexul „Oedip” și conceptul de „Eros”. Se pare că, în viziunea ei, faptul că tatăl o asuprește pe mamă și pe copii îl face pe copilul de sex masculin să se identifice cu opresiunea mamei sale, dar, pe măsură ce crește, își dorește să

devină și el un asupritor, asemenea tatălui său. Acest proces duce la o opresiune psihologică și sexuală, care creează baza psihologică pentru opresiunea economică și politică. Firestone nu crede că opresiunea este determinată de condițiile economice, ci consideră că „structura familiei este sursa opresiunii psihologice, economice și politice”. Aceasta este o ruptură radicală de la materialismul istoric al lui Marx, care arată că relațiile economice determină formele de opresiune și, de asemenea, structura familiei — și nu invers. Astfel, politica luptei de clasă este înlocuită cu politica luptei dintre sexe. Revoluția proletară este înlocuită cu „revoluția feministă”. Desigur, feminismul vine în forme și nuanțe diferite, încorporând tot felul de fantezii și idei neștiințifice, însă, în esență, toate acestea sunt dăunătoare pentru femeile muncitoare pe care pretind că vor să le elibereze.

Capitolul 4

Combinarea mai multor „lupte” separate

4.1 Nonsensul „neomarxismului postmodernist”

Mulți conservatori de astăzi încearcă să asocieze curentul antimarxist al post-modernismului cu marxismul însuși, susținând că teoria relativistă a adevărului bazată pe putere este o continuare a teoriei marxiste a antagonismului de clasă. Acest lucru este un nonsens absolut.

Marxismul consideră ideile unei societăți ca rezultat al antagonismelor de clasă existente — în societatea sclavagistă, ideile dominante erau cele ale stăpânilor de sclavi, care dețineau mijloacele materiale pentru a le răspândi; în societatea feudală, ideile dominante erau cele ale clasei feudale; iar în capitalism, cele ale burgheziei. Însă, acest lucru nu înseamnă că marxismul neagă posibilitatea existenței adevărului — dimpotrivă, adevărul obiectiv este o funcție a celei mai revoluționare clase, care poate elibera complet omenirea: proletariatul. Marxismul înțelege că burghezia, fiind o clasă opresoare, are interesul de a distorsiona adevărul științific obiectiv pentru a-și menține dominația. Proletariatul este diferit — este o clasă deschisă și universală, care nu are nevoie să deformeze adevărul, ci, dimpotrivă, trebuie să expună falsificările burgheziei. Marxismul vede știința și adevărul ca forțe eliberatoare, care ghidează proletariatul în lupta sa împotriva capitalismului.

Postmodernismul, pe de altă parte, este idealist și consideră că societatea nu este modelată de condițiile materiale concrete, în special de baza economică, ci de limbaj, discurs, metanarațiuni și relații abstracte de „putere”. Postmoderniștii neagă necesitatea luptei de clasă și, în schimb, se concentrează pe deconstrucția limbajului și a discursului. Acest tip de abordare antimarxistă este doar o continuare a Teoriei Critice a Școlii de la Frankfurt; este o versiune mai diluată și deschis antimarxistă a acesteia. Postmodernismul nu are niciun program politic concret și se concentrează doar pe analiza negativă a discursului actual.

Această critică se extinde și asupra științei, precum și asupra marxismului. Postmoderniștii se opun complet obiectivelor științei, susținând că aceasta este o forță opresivă și totalitară. Orice încercare de centralizare a cunoașterii este văzută de postmoderniști ca o tentativă de a „reduce libertatea”. În esență, postmodernismul este un curent antiintelectual, care neagă progresul gândirii. Este strigătul jalnic al micii burghezii ruinate, care respinge progresul, acțiunea umană și posibilitatea schimbării. Frazele cu tentă revoluționară ale postmoderniștilor ascund o ideologie complet reacționară și pesimistă, care încearcă să divizeze clasa muncitoare și să elimine capacitatea de acțiune și puterea revoluționară a proletariatului. Nu este deloc o exagerare să o numim puttana (prostituata) oligarhiei financiare.

Postmoderniștii se opun „marilor narațiuni”, definite ca teorii coerente și unificatoare despre societate și istorie. Jean Lyotard, una dintre cele mai importante figuri ale gândirii postmoderniste, a definit postmodernismul ca „neîncredere față de metanarațiuni” (metanarațiunea fiind sinonimă cu marea narațiune). De exemplu, marxismul privește societatea într-un mod materialist și dialectic, considerând că condițiile materiale concrete determină structura societății. Marxismul vede istoria civilizației ca istoria dezvoltării luptei de clasă, care a evoluat în cadrul unor formațiuni social-economice distincte. Mai întâi a existat comuna primitivă, care nu cunoștea clase sociale, dar, odată cu dezvoltarea forțelor de producție, o parte a populației a început să exploateze restul societății, formând astfel societatea de clasă. Societățile de clasă au inclus societatea sclavagistă, feudalismul, iar în prezent — capitalismul. Lupta proletariatului împotriva burgheziei va duce, în cele din urmă, la desființarea societății de clasă și a exploatării omului de către om — aceasta va fi societatea comunistă. Progresul societății de la o formațiune social-economică la alta este complet respins de postmoderniști, care văd istoria ca pe un proces haotic și irațional — ca pe o trecere de la o mare narațiune la alta. Această idee este reluată în raport cu marxismul și de Michel Foucault, care afirmă: „Marxismul există în gândirea secolului al XIX-lea ca un

pește în apă: nu poate respira în alt mediu”⁴¹. Această viziune este identică multor teorii burgheze despre istorie, în sensul în care consideră schimbarea ideilor ca factor principal al schimbării societății.

Caracterul antimarxist al postmodernismului nu a fost niciodată ascuns de către postmoderniști înșiși. De exemplu, Foucault i-a spus unui tânăr activist în 1971: „să nu-mi mai vorbești niciodată despre Marx! Nu vreau să mai aud de omul acela. Pentru mine, Marx este un capitol încheiat, s-a terminat”⁴². Alți gânditori postmoderniști influenți erau — Lacan (care combină ideologia freudiană cu o analiză postmodernistă), Jacques Derrida (cunoscut pentru deconstrucția limbajului și critica culturală inutilă) și Baudrillard (altă analiză culturală la fel de inutilă). Nu vom intra în detalii cu privire la caracteristicile specifice ale teoriilor lor, deoarece logica postmodernistă este aceeași. Groapa de gunoi a postmodernismului este vastă, dar nu vom supune cititorul unei asemenea torturi mintale.

Majoritatea teoreticienilor postmoderniști, la fel ca filozofii din Școala de la Frankfurt, au avut o afinitate pentru ideile unor filozofi reacționari, în special Nietzsche, dar și Freud: „[...] cei mai importanți autori care m-au [...] ajutat să mă îndepărtez de educația mea universitară inițială sunt: Friedrich Nietzsche, Georges Bataille, Maurice Blanchot, Pierre Klossowski”⁴³. Trebuie de asemenea să subliniem că tradiția (anti)marxistă occidentală merge un pas mai departe în critica adusă lui Engels, considerat primul „pervertitor” al marxismului. La fel ca Lukács și Școala de la Frankfurt, reprezentanți ai curentului postmodernist — inclusiv Foucault — îl descriu pe Engels ca pe un revizionist. Foucault a încercat chiar să adauge o „nuanță” în privința poziției sale față de marxism, afirmând că el nu critică teoria lui Marx în sine sau pe Marx ca persoană, ci „marxismul așa cum a funcționat în Europa până la începutul secolului al XX-lea; specia de marxism regăsită la anumiți comentatori ai lui Marx, cum ar fi Engels”⁴⁴. Trebuie subliniat din nou că negarea teoriei marxiste a dialecticii naturii a stat la baza „marxismului” occidental, care a condus în cele din urmă la politicile identitare și la intersecționalism. Cărțile lui Engels, „Dialectica naturii” și „Anti-Dühring”, care, potrivit revizionistilor, contravin materialismului istoric al lui Marx, au fost de fapt citite și acceptate de Marx. Negarea caracterului științific al studiului societății în anii ‘20, promovată de gânditori precum Lukács și Korsch, a constituit fundamentul teoriei postmoderniste și al stângii intersecționale de mai târziu.

⁴¹ Michel Foucault. *The Order of Things*, 1966.

⁴² Didier Eribon. *Michel Foucault*, 1989.

⁴³ Michel Foucault. *The «Experience-Book»*.

⁴⁴ Michel Foucault. *Entretien avec Michel Foucault*, 1971, p. 1038.

Alte teorii idealiste ale curentului postmodernist, care au influențat puternic tendințele anarhiste și stângiste, pot fi atribuite lui Guy Debord. Debord a fost profund influențat de ideile lui Lukács și ale Școlii de la Frankfurt, precum și de logica lor subiacentă. În același timp, el a avut o influență majoră asupra studenților din Mai 1968 prin mișcarea sa Internaționala Situaționistă. Asemănarea dintre logica lui Debord și cea a Școlii de la Frankfurt constă tocmai în accentul exagerat pus pe factorii culturali și ideologici, în detrimentul factorilor economici. Pentru Debord, imaginile și reprezentările sunt cele care mențin opresiunea, nu relațiile economice concrete. La început am discutat despre faptul că programul Școlii de la Frankfurt nu includea economia politică. O astfel de lipsă de analiză a economiei politice se regăsește și în scrierile lui Debord. Din acest motiv, operele sale se limitează doar la critica industriei culturale și a diverselor idei existente în societate. Nu este de mirare, deci, că Debord a ajuns să afirme: „Spectacolul este capitalul la un asemenea grad de acumulare încât devine o imagine”⁴⁵. Pentru Debord, ideile sunt cele care oprează oamenii, pentru că „În societățile unde condițiile moderne de producție domină, întreaga viață se prezintă ca o imensă acumulare de spectacole. Tot ceea ce era trăit direct s-a transformat într-o reprezentare”⁴⁶.

Practica promovată de Debord era desfășurată în cadrul Internaționalei Situaționiste și se baza pe crearea de situații. Această practică era complet individualistă și se concentra pe experiențele personale ale membrilor săi. Internaționala Situaționistă a fost fondată în 1957 și s-a dizolvat rapid în 1972, nu mult după evenimentele din 1968. Principalele tactici ale situaționiștilor erau „détournement” (subminarea sensului) și „dérive”, care consta în hoinăritul prin oraș, criticând elementele care îți provocau disconfort și apreciind pe cele care îți ofereau o stare de bine. Scopul situaționiștilor este același cu al tuturor postmoderniștilor — lupta împotriva adevărului și dizolvarea acestuia, reducerea activității umane la un comportament instinctual. Ei criticau ideile marxist-leniniștilor pentru că le considerau „opresive” și propuneau plimbări nesfârșite prin oraș și pierderea timpului prin recondiționarea fotografiilor vechi în „artă subversivă” nouă. Nu e o glumă: situaționiștii susțineau că nu mai există artă nouă de creat, iar singurul scop al artistului este să adapteze arta „societății represive” într-o artă eliberatoare, printr-un act de „détournement”. Prin această practică, situaționiștii afirmau că folosesc reprezentările culturale capitaliste împotriva sistemului însuși.

Pentru a înțelege ce susțineau huliganii situaționiști, să ne uităm la trupa

⁴⁵ Guy Debord. *Society of the Spectacle*, 1967.

⁴⁶ Ibid.

punk Sex Pistols. Această trupă a făcut muzică complet anarhistă, inspirând oamenii să consume droguri, să devină alcoolici și, în general, să ducă un stil de viață degenerat. Sex Pistols făceau parte din elementele lumpenproletariatului, fiind complet opuși proletariatului. Solistul trupei, Sid Vicious, și iubita sa evreică adoptau frecvent simbolism nazist, inclusiv celebrul tricou cu svastică purtat de Sid. Sid Vicious și-a ucis în cele din urmă iubita, apoi s-a sinucis, deoarece nu credea că va putea supraviețui în închisoare. Sid avea 21 de ani la momentul morții, iar iubita sa, Nancy Spungen, doar 20. Guy Debord s-a sinucis și el în cele din urmă, din cauza depresiei cauzate de ideile sale absurde și de consumul de alcool.

Situaționiștii erau anarhiști, reprezentând interesele lumpenproletariatului și ale micii burghezii, motiv pentru care ideile lor au fost atât de populare printre studenții din 1968. Mulți studenți erau nemulțumiți de guvernul lui de Gaulle și chiar de capitalism în sine, însă, nefiind suficient de conștienți pentru a recunoaște necesitatea luptei de clasă și a unei organizări disciplinate, s-au orientat către idei de stânga superficiale și anarhiste. Internaționala Situaționistă s-a dizolvat relativ repede după 1968, deoarece nu avea o bază socială solidă. Pentru ca o organizație sau o persoană să existe și să rămână relevantă, are nevoie de unul dintre două lucruri — fie bani și sprijin din partea burgheziei, fie susținerea populară a maselor muncitoare. Situaționiștii nu aveau o bază în clasa muncitoare, iar burghezia nu era prea interesată de ideile lor, așa că au dispărut. Mulți alți gânditori postmoderni au rămas însă influenți, iar postmodernismul este încă destul de popular în cercurile academice, deoarece burghezia recunoaște valoarea ideilor lor distructive pentru menținerea dominației capitaliste, așa cum a demonstrat un document al CIA despre intelectualii francezi.

Atât fasciștii, cât și stângiștii împărtășesc o psihologie mic-burgheză, iar mulți stângiști ajung în cele din urmă să se orienteze spre fascism, deoarece le lipsesc principiile și abordează politica dintr-o perspectivă pur negativă (anticapitalistă). O persoană nu are conștiință revoluționară doar pentru că critică oligarhia financiară, marile bănci, SUA etc. A fi revoluționar nu înseamnă doar să spui „nu”, ci presupune acțiune concretă îndreptată spre schimbarea societății. Comuniștii își bazează viziunea asupra lumii pe perspectiva pozitivă a potențialului revoluționar al proletariatului. Ei nu se opun pur și simplu capitalismului, ci lucrează activ pentru construirea unei societăți noi.

Multe dintre teoriile mișcării LGBT și feministe își au rădăcinile în ideile filozofei hegeliene antimarxiste Judith Butler.

Pentru Butler, politicile identitare nu mergeau suficient de departe, groapa academică occidentală nu era destul de adâncă, iar unitatea clasei muncitoare trebuia contestată și mai mult. Pe măsură ce contradicțiile imperialismului

se adâncesc, reacțiunea mic-burgheză devine tot mai disperată. Intelectualul mic-burghez este prins în criza individualității, a identităților individuale, și se afundă tot mai mult în propriile contradicții. Aceasta este calea clasică a hegeliienilor și, în general, a tuturor filozofilor. Postmoderniștii, în încercarea lor de a deconstrui tot ce îi înconjoară, cad pradă propriilor speculații; intră într-o criză profundă, pentru că gândirea lor nu are o bază solidă. Putem asocia gândirea postmodernistă cu un castel de cărți care devine tot mai înalt și, în cele din urmă, se prăbușește din cauza slăbiciunilor sale. Marxismul, în schimb, are o fundație rigidă, pentru că analizează societatea pe baza unor principii științifice și are o bază durabilă, dovedită istoric. În timp ce marxiștii continuă să prezică corect dezvoltarea societății moderne, filistinelul mic-burghez nu are nimic concret de arătat în sprijinul teoriei sale, iar tot prestigiul său se bazează pe nevoile prezente ale burgheziei. Ideile mic-burgheze vin și pleacă, devin populare când oligarhia financiară are nevoie de ele și sunt abandonate când burghezia găsește ceva mai potrivit intereselor sale.

Una dintre cele mai mari influențe ale lui Butler a fost filozoafa franceză existențialistă Simone de Beauvoir și cartea sa „The Second Sex”, care a consacrat celebra frază „Nu te naști femeie, ci devii femeie”. De Beauvoir este greșit considerată o gânditoare marxistă, însă viziunea ei asupra lumii este complet idealistă. Haideți să aruncăm o privire asupra viziunii sale despre politică: „Ca urmare, putem afirma fără paradox că orice politică coerentă și validă este, înainte de toate, idealistă, întrucât este subordonată unei idei pe care intenționează să o pună în aplicare”⁴⁷. Ironia acestei viziuni este că ea însăși este idealistă, pentru că ignoră complet forțele materiale din societate care influențează acțiunea umană. Ideile nu sunt create în mod egal; unele sunt progresiste, deoarece împing societatea înainte, în timp ce altele sunt reacționare, pentru că încearcă să prevină procesele istorice inevitabile.

Ce are de spus Butler despre celebra formulare a lui de Beauvoir? În „Gender Trouble” (1990), Butler scrie: „Fraza este ciudată, chiar fără sens, pentru că cum poate cineva să devină femeie dacă nu a fost femeie din totdeauna? Și cine este acest «cineva» care face procesul devenirii? Există vreun om care devine genul său într-un anumit moment? Este corect să presupunem că acest om nu a fost genul său înainte de a deveni genul său?”⁴⁸ Aceasta este încercarea lui Butler de a susține că, deși de Beauvoir a fost pe drumul cel bun în a înțelege problema sexului și genului, deoarece considera genul ca fiind separat de sex, ea încă nu a mers suficient de departe. Butler susține

⁴⁷ Simone de Beauvoir. *Moral Idealism and Political Realism*, 1945.

⁴⁸ Judith Butler. *Gender Trouble*, 1990.

că chiar și formularea lui de Beauvoir era prea esențialistă și trata genul și, mai important, sexul, într-un mod prea rigid. Orice cititor sănătos la minte va râde de natura lipsită de sens a unor astfel de formulări postmoderniste, similare cu argumentele antiumaniste ale lui Nietzsche. Nu este surprinzător că majoritatea gânditorilor postmoderni au împrumutat cea mai mare parte din ura lor față de cunoaștere și obiectivitate din filozofia reacționară a lui Nietzsche, care susține că „[...] tocmai faptele nu există, există doar interpretări”⁴⁹. Acesta este strigătul reacționar al micii burghezii, care se teme de orice progres, de cunoaștere și de posibilitatea unității clasei muncitoare.

Sunt argumentele lui Butler în ceea ce privește problema sexului și a genului susținute de vreo cercetare științifică serioasă? Desigur că nu, postmoderniștii consideră știința o instituție a puterii, periculoasă și opresivă. Adevărata natură a acestei probleme, așadar, nu poate fi rezolvată printr-un studiu științific riguros, ci urmând convingerile personale și speculațiile „marilor” filozofi precum Butler! Trebuie, de asemenea, să amintim că, în societatea capitalistă, știința este folosită pentru a servi intereselor burgheziei, în special în domenii precum biologia. Pentru că toată finanțarea și resursele sunt controlate de burghezie, ea decide care studii sunt realizate și care nu, iar tot ea decide care rezultate sunt acceptate și care nu, care rezultate sunt popularizate și care sunt eliminate din spațiul public. Cât timp știința este subordonată intereselor capitalului, problema genului și a sexului nu va fi rezolvată, deoarece fiecare parte a burgheziei are interesul de a-și răspândi propria ideologie. Noi, comuniștii, trebuie să privim cu un scepticism nemilos concluziile lor și să criticăm noțiunile care încearcă să divizeze clasa muncitoare. Ar fi o greșeală să ne lăsăm prinși în luptele ideologice create de burghezie, care urmăresc să dezbinе clasa muncitoare, și ar trebui, în schimb, să ne concentrăm pe dezvoltarea mișcării comuniste și a intereselor sale colective. Muncitorii gay și transgender trebuie să facă parte din lupta de clasă proletară, atât timp cât acceptă cauza comunistă, și ar fi o greșeală din partea comuniștilor să încurajeze sentimente homofobe sau transfobe printre ei sau printre muncitori. Prin lupta de clasă, le putem demonstra muncitorilor că este necesar să luptăm împreună cu muncitorii gay și transgender împotriva burgheziei și că excluderea acestora din luptă va dăuna mișcării. Acestea fiind spuse, noi nu sprijinim în niciun fel burghezia gay sau transgender și luptăm împotriva lor, pentru că luptăm împotriva întregii burghezii.

Nu există nicio îndoială că problema genului și a sexului este una importantă. Mulți oameni de știință burghezi încearcă să prezinte rezultate diferite,

⁴⁹ Friedrich Nietzsche. *Voința de putere*, Editura Aion, 1999, p. 317.

dintre care unele susțin că există doar două genuri, complet legate de sex, iar din cauza diferențelor biologice dintre sexe, femeile ar fi în mod natural inferioare. Această viziune este, desigur, greșită și se bazează pe ideologia șovinistă a darwinismului social, nu pe știință. Alți cercetători preferă să ignore orice fundament științific și chiar neagă posibilitatea clasificării oamenilor în funcție de diferențele dintre sexe. Pentru mulți dintre aceștia, este mai convenabil să nege realitatea obiectivă decât să recunoască faptul că societatea de clasă este rădăcina discriminării bazate pe gen. Prima abordare este determinism biologic, iar a doua este negarea biologiei în totalitate. Comuniștii înțeleg că, chiar dacă există diferențe biologice, este greșit să fie folosite ca bază pentru discriminare. Comuniștii promovează discriminarea unui singur grup social — burghesia — și nu din cauza unor diferențe biologice, ci din cauza poziției lor economice și politice în societate, care le permite să exploateze și să continue să exploateze majoritatea societății — clasa muncitoare.

Rezultatele „științei” burgheze în ceea ce privește problema genului și a sexului s-au schimbat drastic în ultimele decenii, și nu din cauza unor noi descoperiri științifice, ci din motive ideologice. De exemplu, homosexualitatea a fost clasificată ca tulburare mintală până în 1974, iar chiar și după acea dată au existat clasificări precum „homosexualitate egodistoncă” până în 1987 și „tulburări de identitate sexuală și de gen” până în 2013. Abia începând cu DSM-5, publicat în 2013, toate tulburările legate de identitatea de gen și orientarea sexuală au fost eliminate complet. Nici includerea, nici excluderea acestora din DSM nu s-au bazat pe dovezi științifice riguroase, ci doar pe rațiuni ideologice.

Vedem cum ideologia LGBT a fost folosită ca un instrument al imperialismului american pentru a răspândi ideologia liberală în întreaga lume. Sub pretextul „drepturilor gay” sau al „drepturilor femeilor”, SUA a răspândit propagandă și politici pro-americane în numeroase țări. De exemplu, multe provocări ale SUA împotriva Iranului au fost justificate prin apărarea „drepturilor femeilor”. În Europa de Est, multe „revoluții colorate”, cum ar fi cea din Ucraina din 2014, au folosit retorica „drepturilor omului” ca pretext pentru subordonarea acestor țări imperialismului american.

Principalul argument adus de „feministe” care se pretind oameni de știință împotriva sistemului de categorizare pe baza sexului este faptul că doar majoritatea oamenilor, dar nu toți, se încadrează în binaritatea sexului, și până și criteriile pe care le folosim pentru a obține aceste rezultate sunt arbitrar. Aceasta este o absurditate relativistă. Diferențele biologice există și nu pot fi negate, chiar dacă nu este întotdeauna atât de simplu ca „bărbat” și „femeie”. Doar pentru că unii oameni nu se încadrează complet într-una dintre aceste categorii, asta nu înseamnă că clasificarea în sine este irelevantă

pentru biologie.

Singura soluție la problema genului și a sexului constă în înțelegerea relației complexe care există între factorii biologici și cei sociali. Această relație nu poate fi redusă la un simplu raport între factori biologici și sociali, ci trebuie înțeleasă prin modul în care fiecare influențează pe celălalt. Din cauza limitărilor ideologice ale științei burgheze în ceea ce privește înțelegerea fenomenelor umane și a modului în care societatea le influențează, șansele ca aceasta să poată rezolva problema sunt aproape de zero. Doar în dictatura proletariatului, atunci când va exista un interes minim în a introduce ideologia în știință și în a o folosi ca instrument de discriminare, va apărea posibilitatea reală de a rezolva problema genului și a sexului. Astăzi, atât studiile burgheze, cât și interpretările lor sunt infestate de ideologie și, prin urmare, nesigure. Această limitare nu împiedică în niciun fel clasa muncitoare să se organizeze în jurul ideii unificatoare a comunismului și să lupte pentru eliberare. Tocmai de aceea ideologiile create de Butler și de alte feministe intersecționale sunt atât de periculoase, pentru că abat clasa muncitoare de la participarea în lupta reală pentru eliberare și înlocuiesc lupta principală cu multe lupte descentralizate și inofensive (pentru burghezie).

4.2 Academia devine intersecțională

Intellectualii mic-burhezi și burhezi din anii '60 și '70 nu s-au mulțumit doar cu înlocuirea perspectivei marxiste asupra luptei de clasă cu lupta împotriva antisemitismului, lupta rasială, lupta feministă sau chiar lupta LGBT, ci au decis să combine cât mai multe dintre aceste lupte minoritare într-o mare „luptă intersecțională”.

Puternicul sentiment mic-burhez, care este un fenomen natural al imperialismului, îi determină pe oameni să denunțe numeroasele rele ale capitalismului, fără a le înțelege cauzele și, prin urmare, fără a recunoaște întâietatea luptei de clasă. Pe măsură ce imperialismul accentuează contradicțiile capitalismului, acesta oferă micii burhezii noi domenii de speculație, așa cum spunea Lenin în 1921:

„Fiecare cotitură caracteristică a istoriei aduce anumite schimbări în forma oscilărilor mic-burheze care se produc întotdeauna în jurul proletariatului și care se propagă întotdeauna într-o anumită măsură până în rândurile lui.”⁵⁰

⁵⁰ Vladimir Lenin. *Opere complete*, vol. 44, p. 98.

În contextul unei mișcări comuniste slabe și cu sprijinul deplin al oligarhiei financiare, astfel de idei devin extrem de răspândite în rândul clasei muncitoare, neutralizându-i potențialul revoluționar. Cauza principală a acestei evoluții constă în faptul că, în Vest, nemulțumirea maselor față de capitalism a generat o cerere pentru idei revoluționare, în timp ce contrarevoluția hrușciovistă din URSS a distrus mișcarea comunistă la nivel mondial. Acest lucru a permis ca teoriile stângiste intersecționale să se răspândească treptat în rândul maselor ca o alternativă la marxism. Odată ce oligarhia financiară a realizat potențialul acestor idei de a diviza clasa muncitoare și de a neutraliza amenințarea unei revoluții, a decis să le finanțeze și să le impună. Iată ce spune Consiliul European despre asta: „O abordare intersecțională oferă o analiză pe mai multe niveluri pentru a avansa către justiție socială pentru toți” [29].

Fundația „Robert Bosch” a elaborat un întreg document în care promovează abordarea intersecțională: „Abordările intersecționale atrag atenția asupra acestor forme interconectate de opresiune și permit analizarea și abordarea cauzelor fundamentale ale inegalităților” [30]. Acesta este motivul pentru care, de-a lungul timpului, ideile intersecționale au devenit din ce în ce mai liberale și au pierdut orice asemănare cu radicalismul. Este important de subliniat că, dacă contrarevoluția din 1953 din URSS nu ar fi avut loc și URSS ar fi rămas pe calea comunismului, atunci revoluțiile comuniste din Occident ar fi fost aproape inevitabile, având în vedere susținerea populară pentru ideile comuniste în aproape întreaga lume vestică.

Unul dintre „cei mai străluciți” studenți ai lui Herbert Marcuse, Angela Davis, a fost o pionieră a abordării intersecționale. În cazul ei, avem încă un academician care pretinde a fi revoluționar. Davis critică în principal excluderea femeilor muncitoare și a celor de culoare din mișcările feministe istorice, ceea ce este adevărat, dar ea nu vede soluția în unificarea clasei muncitoare, ci în recunoașterea opresiunii specifice fiecărui grup social. Davis poate părea mai apropiată de marxism, datorită promovării formale a luptei de clasă. Dar nu este suficient să spui că susții lupta de clasă pentru a fi marxist; trebuie să înțelegi teoria lui Marx și să o pui în practică.

Revizionismul Angelei Davis nu se vede doar în accentul pus pe diferite lupte, corespunzătoare fiecărei minorități oprimate, ci și în multe alte teorii. De exemplu, pozițiile ei cu privire la abolirea închisorii sunt foarte idealiste și lipsite de o analiză de clasă:

„O abordare aboliționistă care încearcă să răspundă întrebărilor de acest fel ar necesita să ne imaginăm o constelație de strategii și instituții alternative, cu scopul final de a elimina închisoarea din peisajele sociale și ideologice ale societății noastre. Cu alte

cuvinte, nu am căuta substituenți asemănătoare închisorilor, cum ar fi arestul la domiciliu protejat de brățări de supraveghere electronice. Mai degrabă, punând diminuarea numărului de persoane încarcerate ca strategie generală, am încerca să ne imaginăm un continuum de alternative la închisoare — demilitarizarea școlilor, revitalizarea educației la toate nivelurile, un sistem de sănătate care să ofere îngrijire fizică și psihologică gratuită pentru toți, și un sistem de justiție bazat mai degrabă pe reparare și reconciliere, decât pe răzbunare și pedeapsă.”⁵¹

Propune ea aceste măsuri într-un stat proletar, care ar avea de fapt interesul de a crea un sistem eficient de reabilitare? Desigur că nu, ea crede că „activismul social” va convinge burghezia să le plângă de milă muncitorilor și să nu le ruineze viețile. Aceasta este problema reformismului — nu contează cât de bună este propunerea ta, atâta timp cât nu este în interesul capitaliștilor; iar noi trăim în capitalism, deci aceasta nu va fi pusă în practică. Are burghezia interesul de a oferi tuturor îngrijire medicală, educație și reabilitare gratuit și de calitate? Cu siguranță nu. Chiar dacă, făcând abstracție de acest lucru, am considera că activismul academicienilor precum Davis ar duce la implementarea acestor reforme, oare ar rezolva acestea fundamentale problemele capitalismului? Nu, nu o vor face. Chiar dacă aceste reforme ar fi implementate, proletariatul tot nu ar fi la putere și nu ar putea construi o societate nouă, bazată pe interesele sale. Istoria ne arată validitatea acestei afirmații prin evenimentele din a doua jumătate a secolului al XX-lea: orice concesiuni sunt făcute la un moment dat clasei muncitoare de către burghezie sunt doar strategii temporare de pacificare, care, în cele din urmă, sunt retrase.

Un alt punct, adesea neobservat de mulți stângiști moraliști, dar care trebuie luat în considerare aici: putem și ar trebui să reabilităm pe toată lumea? Chiar și într-o dictatură a proletariatului, vor exista elemente burgheze periculoase care vor refuza să participe la construirea unei noi societăți, indiferent cât de multă reabilitare li s-ar oferi. În multe cazuri, dușmanii de clasă nu vor putea fi reabilitați, astfel încât negarea necesității de a aplica represalii împotriva lor este idealistă. Desigur, comuniștii nu sunt monștri însetați de sânge care iubesc închisorile. Dar închisorile pot fi considerate doar în condițiile practice și concrete în care există. Represaliile împotriva dușmanilor de clasă sunt aplicate astfel încât, în final, după ce capitalismul va înceta să mai existe și va fi înlocuit de comunism, să nu mai existe deloc nevoie de represalii.

⁵¹ Angela Davis. *Are Prisons Obsolete?*, 2003.

Davis a fost, de asemenea, o susținătoare a stângistului și liderului de cult Jim Jones, un socialist mic-burghez complet utopic, care a ucis 900 de oameni pe o insulă din Guyana. Motivul pentru care oameni ca Davis l-au susținut pe un astfel de bărbat teribil precum Jim Jones este cauzat de un defect major al multor stângiști — incapacitatea de a înțelege esența de clasă a unei persoane, care determină profund psihologia acesteia. Dacă cineva se asociază cu persoane care răspândesc idei frumoase despre justiție, libertate și egalitate, în timp ce, în esență, sunt anarhiști nebuni, este inevitabil că vor ajunge să se asocieze cu oameni groaznici. Ea a spus despre Jones: „Când ești atacat, este din cauza poziției tale progresiste și simțim că este un atac direct și asupra noastră”⁵². Când cineva studiază efectiv psihologia de clasă a unei persoane, care include cele mai fundamentale și esențiale trăsături ale acesteia, poate înțelege dacă prietenii și tovarășii săi sunt într-adevăr forțe progresiste sau elemente antisociale care nu pot conduce muncitorii spre victorie, ci doar spre înfrângere. O persoană care susține cu adevărat clasa muncitoare dezvoltă anumite trăsături psihologice care creează o personalitate colectivistă comunistă. Aceste trăsături includ o viziune cumpătată asupra realității, o iubire pentru știință, pentru gândirea logică și coerentă și o iubire pentru tovarășii săi proletari. Jones nu avea niciuna dintre acestea. El doar împrumută idei de la mulți autori și le conecta fals, pentru a forma o viziune incoerentă și lipsită de principii, care se potrivea personalității sale narcisiste. El a „combinat” comunismul cu maoismul, creștinismul, spiritualitatea și ideile feministe. Ca și în cazul multor activiști stângiști, el a format un cult al personalității în jurul propriei persoane, considerându-se o persoană sfântă și crezând că toată lumea ar trebui să-l urmeze orbește. Psihologia sa era mai aproape de mica burghezie, care reprezintă un strat al burgheziei aflat în criză, deoarece aspiră să devină burghez, în timp ce, în același timp, este amenințat de capitalism să devină proletar. Acest proces determină nașterea multor trăsături contradictorii și individualiste în mintea lor.

Davis a fost puternic laudată de URSS-ul revizionist, care a încurajat-o să adopte frazeologia marxistă. Ea a fost, de asemenea, un membru de lungă durată al Partidului Comunist al Statelor Unite (PCSU), care era revizionist. După prăbușirea URSS-ului, ea și-a temperat multe dintre ideile sale și s-a îndreptat aproape complet către domeniul academic și organizațiile liberale. În 1997, a fondat organizația Critical Resistance de tip „la firul ierbii”, al cărei scop era abolirea complexului industrial penitenciar. De asemenea, a susținut tacticile „la firul ierbii” ale studenților de la Union College în 1994. Vom vorbi puțin despre termenul „la firul ierbii”, care a devenit un cuvânt

⁵² Declarația Angelei Davis către Jim Jones prin radio telefonic, 10 septembrie 1977.

la modă în rândul activiștilor stângiști și liberali. Dar cine sunt acești activiști „la firul ierbii”? Majoritatea dintre ei sunt tineri studenți care urmează cu naivitate ideologiile organizațiilor burgheze și mic-burgheze, dedicându-și timpul și efortul unei lupte care, în final, nu schimbă nimic esențial în societate. Organizațiile „la firul ierbii” folosesc astfel de oameni pentru a crea impresia de susținere populară și pentru a oferi mișcării lor aparența unui caracter democratic și organic. Această retorică este deosebit de răspândită în rândul organizațiilor troțkiste, care au abandonat întotdeauna acțiunea unitară organizată de partea proletariatului. Ei văd comuniști care formează o organizație militantă, disciplinată și principială și strigă: „Opriți-vă, de ce le dați muncitorilor șanse împotriva burgheziei?”. Orice revoluționar serios înțelege că burghezia deține mult mai multă bogăție decât proletariatul, guvernează un aparat de stat violent, are poliția și armata de partea sa, întregul aparat cultural și informativ etc. În acest context, cum ar trebui proletariatul să preia puterea de stat și să lupte împotriva burgheziei? Principiile anarhiste ale troțkismului, care sunt adesea acceptate deschis chiar și de capitaliști (troțkiștii au colaborat de multe ori deschis cu liberalii pe baza unor interese comune). Critica troțkistă a „birocrăției staliniste” sau „autoritarismului sovietic” are menirea de a discredita marxismul și comunismul în fața opiniei publice — fără o înțelegere solidă a teoriei marxiste sau necunoscând istoria reală a Uniunii Sovietice — servind astfel cauza burgheziei. Teoriile lor sunt în esență idealiste și, de cele mai multe ori, bazate pe clișee preexistente, negând necesitățile materiale ale mișcării comuniste.

Acum că am analizat diversele tendințe revizioniste și antimarxiste în gândire și cum s-au dezvoltat de-a lungul timpului, putem în sfârșit să vorbim despre începuturile formale ale intersecționalismului. Desigur, nu trebuie să credem că introducerea teoriei în sine a reprezentat o dezvoltare originală în gândirea mic-burgheză, ci a fost doar formalizarea unei logici care are o îndelungată istorie. Mai întâi, idealismul lui Lukács și Korsch, alimentat de eșecul revoluțiilor proletare din Vest din anii 1920, care au negat caracterul științific al marxismului și l-au deschis unor speculații nesfârșite. După aceea, avem Școala de la Frankfurt, reprezentată la început de Horkheimer și Adorno, care a înlocuit politica de clasă cu politica identitară, materialismul istoric cu analiza culturală. Analiza relațiilor și luptei de clasă a fost înlocuită cu „lupta pentru putere”, o idee care va fi influentă pentru mișcarea intersecțională modernă. Alături de înlocuirea politicii de clasă cu politica identitară, multe teorii burgheze neștiințifice au fost introduse în marxism, de către gânditori precum Reich și Marcuse. În mod special, freudismul a jucat un rol important în distorsionarea marxismului, aceste două teorii fiind incompatibile. Deoarece freudismul se concentra în mod special pe individ,

mai degrabă decât pe colectiv, acesta a servit drept bază pentru gândirea intersecțională fragmentată, prin influența sa mare asupra multor gânditori feminiști, care, la rândul lor, au avut o influență asupra teoriilor intersecționale. Agravarea contradicțiilor imperialismului în anii '60 și '70 a adus multe probleme, precum războiul, rasismul și sexismul, care au ajuns în prim-planul atenției populare. Din cauza dominanței stângismului și revizionismului (promovat de URSS-ul brejnevist) din partidele nominal comuniste din Europa de Vest, nemulțumirile populare nu s-au materializat într-o schimbare substanțială. Gândirea stângistă era concentrată în cadrul academiei și în rândul maselor de studenți, care nu aveau experiență reală de viață, dar care doreau idei „radicale”. În timp ce în anii '60 și '70, multe dintre ideile „radicale” acceptau marxismul în formă, odată ce mișcarea muncitorească a fost suprimată și după căderea URSS-ului revizionist, doar teoriile politicii identitare au rămas, în timp ce ideile marxiste au devenit din ce în ce mai puțin populare. Dacă la început ideile „radicale” ale mișcării studențești s-au dezvoltat spontan printre elementele mic-burheze, în câteva decenii au ajuns complet supuse oligarhiei financiare.

Termenul „intersecționalism” a fost creat de Kimberlé Crenshaw în 1989 [31]. Pentru ea: „Problema politicii identitare nu este că nu reușește să transceadă diferențele, cum spun unii critici, ci mai degrabă opusul — că de multe ori amestecă sau ignoră diferențele intragrupale”⁵³. Pe scurt, fiecare individ poate fi împărțit în multe dimensiuni ale identității sale — rasă, gen, sexualitate, vârstă, abilități fizice și, desigur, clasă (sic!). Natura antimarxistă a acestei teorii este evidentă — diviziunea de clasă nu este văzută ca principala diviziune a societății și lupta de clasă ca element decisiv al dezvoltării sociale este subordonată unei funcții a „puterii”. Intersecționalismul neagă diviziunea pe clase drept cauză fundamentală a exploatării și a opresiunii și că doar eliminând clasele sociale umanitatea poate deveni cu adevărat liberă.

O astfel de viziune asupra societății se opune colectivismului și își are rădăcinile în individualismul mic-burhez. În loc să recunoască interesele comune ale muncitorilor — fie că sunt negri, albi, nativ-americani, femei, bărbați etc., ei aleg să împartă clasa muncitoare în cât mai multe categorii posibile care servesc scopului de a crea conflicte în cadrul clasei muncitoare. O astfel de teorie nu poate decât să servească burgheziei, pentru că în esență realizează tactica „divide et impera” (dezbină și cucerește). Ideile intersecționale au fost puternic influențate de teoriile postmoderniste, care au promovat conceptul de „construct social”. Practic, filozofii postmoderniști vedeau adevărul și „marile

⁵³ Kimberlé Crenshaw. *Mapping the Margins. Intersectionality, Identity Politics, and Violence Against Women of Color*, 1991.

narațiuni” ca fiind condiționate social, în special de „structurile de putere”. Ei, în multe cazuri, negau posibilitatea unui adevăr obiectiv și chiar puneau sub îndoială descoperirile științifice. Critica lor viza de obicei marxismul, pe care îl considerau rigid. Pentru postmoderniști, concepte precum lupta de clasă, societatea de clasă, dictatura proletariatului etc. erau văzute ca fiind constructe sociale relativiste, nu ca adevăruri istorice observabile.

Așadar, dacă intersecționalismul doar divizează și slăbește clasa muncitoare (care reprezintă majoritatea populației), cum abordăm discriminarea care există împotriva persoanelor de diferite rase, discriminarea pe bază de gen etc.? Dacă nu includem o analiză intersecțională în teoriile noastre, nu vor fi acești oameni, majoritatea dintre ei făcând parte din clasa muncitoare, excluși din mișcarea noastră? Putem lupta eficient împotriva concepțiilor reacționare, șoviniste și „antisemite” (așa cum a „descoperit” Școala de la Frankfurt) care există în rândul muncitorilor fără a adopta o analiză intersecțională?

Răspunsul este da, *putem face toate acestea fără intersecționalism*, și dimpotrivă, trebuie să luptăm împotriva intersecționalismului dacă dorim cu adevărat să eliberăm umanitatea. Trebuie să ne îndreptăm către mișcările istorice ale muncitorilor și să vedem că doar atunci când muncitorii bărbați și femei vor lupta împreună împotriva capitaliștilor, diferențele dintre ei vor dispărea. Odată ce bărbații și femeile, negrii, albi etc., vor fi aduși în lupta de clasă de partea proletariatului, vor deveni adevărați frați și surori. Un astfel de proces este prezentat cu exactitate în filmul „Salt of the Earth” (1954). Același lucru s-a întâmplat în zilele Revoluției din Octombrie — femeile s-au alăturat fraților lor de clasă în lupta împotriva opresiunii capitaliste. Muncitoarele au luptat alături de colegii lor bărbați [32] — au condus greve în fabricile de textile, au alungat proprietarii de pământ și reprezentanții aristocrației etc. Mulți voluntari chinezi s-au alăturat și ei rândurilor Armatei Roșii la acea vreme.

Pentru a înțelege eșecul intersecționalismului, trebuie să înțelegem materialist psihologia masei și cum poate fi schimbată aceasta. Psihologia masei nu poate fi schimbată prin discursul academic al unor persoane ca Davis sau Crenshaw, dar psihologia în sine este decisă de condițiile în care trăiește o persoană. Fără schimbări practice, fără o reală luptă de clasă, psihologia muncitorilor, pătrunsă de ideologia burgheză (atât prin sexism, naționalism, rasism, cât și prin feminism, naționalism negru sau intersecționalism), nu poate fi schimbată decisiv. Structura economică și socială a societății burgheze îi conduce pe oameni la astfel de idei reacționare și dacă cineva nu poate dovedi direct muncitorilor că aceste idei sunt greșite în practică, atunci conștiința lor nu se va schimba. De exemplu, atunci când participă la greve și

luptă pentru drepturile economice, muncitorii bărbați ajung să-și dea seama că păstrarea unor concepții negative despre femei este dăunătoare. Când își dau seama că femeile sunt tovarășii lor de luptă, multe dintre viziunile sexiste dispar.

Acest lucru nu înseamnă că ideile sexiste, rasiste și alte concepții sovuniste nu ar trebui să fie combătute și că comuniștii nu ar trebui să-i educe pe muncitori în această privință, dar pentru a face acest lucru, comuniștii trebuie să intre în contact cu masele muncitorești și să le aducă de partea lor. Deoarece „activiștii” intersecționali nu au nicio legătură cu masele și influența lor este limitată la o mică minoritate de elemente în mare parte mic-burgheze, nu sunt capabili să lupte eficient împotriva discriminării. Materialiștii istorici văd lupta de clasă și revoluția proletară ca o condiție necesară pentru orice acțiune concretă împotriva vechilor concepții reacționare. În procesul de dezvoltare al mișcării comuniste, trebuie să expunem înșelătoria teoriilor mic-burgheze și burgheze, care includ intersecționalismul, și să arătăm superioritatea viziunii marxiste pentru adevărata eliberare a tuturor muncitorilor. Trebuie să le arătăm muncitorilor din toate categoriile sociale că teoriile degenerate ale academicienilor burghezi au produs doar dezbinare între muncitori, atomizându-i și neutralizându-i. Hodja a subliniat necesitatea unei viziuni marxiste și nevoia de a respinge toate teoriile antimarxiste, ca o condiție pentru adevărata eliberare a tuturor muncitorilor, indiferent de gen sau rasă:

„Emanciparea femeii albaneze nu are nimic în comun cu așa-numita «emancipare a cochetelor burgheziei». Noi realizăm emanciparea femeilor noastre în cursul revoluției proletare, prin spiritul marxist-leninist și prin minunatele însușiri ale femeilor din Albania de-a lungul istoriei.”⁵⁴

Nu este întâmplător faptul că până și așa-ziii gânditori „radicali” precum Davis, care acceptă pe deplin ideile intersecționale, și-au limitat activitatea în mare parte la mediul academic și la discursuri publice ocazionale. Davis, care se consideră comunistă, nu face nimic pentru a înainta cauza clasei muncitoare, ci doar încurajează fanteziile studenților mic-burghezi. Este interesant cum ea subliniază existența „feminismului burghez”, dar nu vorbește niciodată despre un feminism „proletar” (ceea ce în sine este o contradicție). Ea afirmă că opusul feminismului burghez este tocmai feminismul intersecțional. Vedem că nici măcar nu încearcă să păstreze forma analizei de clasă, ci folosește concepții pur burgheze despre clasă.

⁵⁴ Enver Hoxha. *On Some Aspects of the Problem of the Albanian Woman*, 1955.

Capitolul 5

Intersecționalismul în ziua de azi

5.1 Intelectuali radicali prefăcuți

Înainte de a intra în acest subiect, vom rezuma pe scurt ascensiunea politicilor identitare intersecționale și vom demonta unul dintre cele mai mari mituri create de așa-zii „activiști” moderni de stânga. Când le aduci în discuție faptul că ideile intersecționale au fost complet acceptate și promovate de marea oligarhie financiară, stângiștii care susțin politica identitară și intersecționalismul vin de obicei cu o singură justificare — ei afirmă că aceste mișcări au început ca mișcări de masă, reprezentând interesele clasei muncitoare, dar apoi au fost cooptate de burghezie. Aceasta este o afirmație complet greșită. Mișcările negrilor, femeilor și LGBT, care au devenit populare după al Doilea Război Mondial, *au fost de la bun început* mișcări burgheze.

Mișcarea pentru Drepturile Civile a fost o mișcare a burgheziei negre care, firesc, a beneficiat de sprijinul popular al maselor negre, dar ar fi greșit să o numim o mișcare de masă. Dezvoltarea burgheziei negre a condus la formarea mișcării sale politice, însă proletariatul nu era suficient de organizat pentru a-și crea propria mișcare. Același lucru este valabil și pentru mișcarea celui de-al Doilea Val de Feminism, care s-a dezvoltat din cauza consolidării burgheziei feminine. A avut sprijin din partea maselor, deoarece multe femei intrau pe piața muncii, iar această mișcare pretindea că le ajută pe muncitoare. Mișcarea, totuși, nu era condusă de masele de femei muncitoare, deoarece acestea nu erau organizate politic. Acest proces a avut loc în peri-

oada din 1945 până la mijlocul și sfârșitul anilor '60, când creșterea economică constantă, garantată de reconstrucția postbelică, a îmbunătățit condițiile de viață ale unor largi straturi sociale. Desigur, dezvoltarea capitalistă nu este niciodată capabilă să satisfacă pe toți, chiar și în perioadele de prosperitate, iar situația nu poate decât să se înrăutățească în timp de criză. Începând cu 1967, rata profitului a înregistrat o scădere, iar economia mondială a trecut prin numeroase probleme, care au culminat cu criza aurului și a dolarului din SUA și prăbușirea vechiului Sistem Monetar de la Bretton Woods. Scăderea ulterioară a ratei și, eventual, a masei profitului, a condus la criza petrolului din 1973, care a pus oficial capăt creșterii economice postbelice. Vedem astfel că, oricât ar pretinde ideologii burghezi că capitalismul poate aduce prosperitate și stabilitate, crizele capitaliste demonstrează că economia capitalistă este fundamental contradictorie și instabilă, distrugând periodic ani întregi de dezvoltare.

Proletariatul este cel mai afectat de crizele economice și, așa cum am văzut mai devreme în această lucrare, pentru a-și mări masa profiturilor, burghezia a recurs la o luptă împotriva muncitorilor (distrugând sindicatele, declanșând războaie imperialiste, promovând propagandă anticomunistă etc.) Acest lucru este evident din faptul că salariile reale din SUA practic au stagnat începând cu anii '70, în timp ce PIB-ul și productivitatea muncii au înregistrat creșteri semnificative.

În contextul neputinței marii burghezii de a ridica bunăstarea muncitorilor și a unei părți importante a straturilor mic-burgheze, precum și de a oferi egalitate reală grupurilor minoritare, a apărut o opoziție mic-burgheză semnificativă, reprezentată de organizații precum Partidul Panterelelor Negre și Internaționala Situaționistă. Mișcarea comunistă era extrem de slabă, din cauza acțiunilor anticomuniste ale URSS-ului social-imperialist și ale Chinei maoiste/dengiste, iar toate partidele nominal comuniste din Europa erau în esență partide burgheze, care au urmat calea social-democrației și a parlamentarismului burghez.

Combinăția dintre activismul mic-burghez anarhist al studenților și al organizațiilor precum Panterele Negre, și dominația partidelor nominal comuniste, complet supuse sistemului capitalist, a dus la o creștere a activismului mic-burghez, care a culminat cu protestele din 1968. Acestea și-au atins apogeul în Franța. Deoarece forțele mic-burgheze nu au reușit să mobilizeze proletariatul în lupta politică împotriva burgheziei, aceste mișcări au fost rapid suprimate sau au murit pur și simplu din cauza propriilor contradicții.

După acest eșec al reacțiunii mic-burgheze, ideile „radicale” ale „marxiștilor” occidentali au fost distilate și complet preluate de către marea burghezie. Activiștii mic-burghezi au intrat în universitățile burgheze, unde li se permite

de atunci și până acum să creeze teorii absolut prostești care nu au niciun efect negativ asupra burgheziei.

Asta este situația în care ne aflăm astăzi — nu există nicio mișcare comunistă autentică în Occident, ci doar o mișcare stângistă mic-burgheză care constituie o **opozitie controlată**. Mulți oameni bine intenționați intră în partidele comuniste revizioniste sau în organizațiile troțkiste și fie rămân dezamăgiți din cauza activismului superficial și părăsesc complet politica, fie devin zombi ai idealelor moralizatoare ale anarhiștilor. Printre stângiștii occidentali, putem observa două tendințe majore. Prima este stânga academică și pesimistă, puternic influențată de Școala de la Frankfurt și de filozofia postmodernistă, care se limitează la critica societății și a istoriei, fără a oferi vreo alternativă. A doua este stânga mai activă, dar complet naivă, influențată de anarhism și troțkism, care consideră activismul mic-burghez o cale viabilă spre revoluție. Desigur, aceste două grupuri se intersectează în multe puncte, intersecționalismul fiind unul dintre ele.

Cine sunt „marii” reprezentanți ai activiștilor mic-burhezi în mediul academic de astăzi? Unul dintre cei mai faimoși este așa-numitul „cel mai periculos filozof din Occident” — Slavoj Žižek. Dar este acest filozof hegelo-freudolacaniano-„marxist” cu adevărat ceea ce pretinde? Indiferent de cât de mult critică Žižek postmodernismul, el rămâne prins în aceeași logică pesimistă, sofistică și anticomunistă.

Înainte de a analiza ideile lui, trebuie să înțelegem cine e omul din spatele ideilor, trecutul său și alegerile pe care le-a făcut în viața politică, lucruri care îi determină caracterul de clasă.

Slavoj Žižek s-a născut în Iugoslavia fascistă titoistă, la Ljubljana, Slovenia, în 1949. Spre deosebire de alte țări nominal socialiste, Iugoslavia era mult mai deschisă influenței occidentale — filme, cărți și alte forme de artă din Occident erau răspândite chiar și în anii ‘60. Spre deosebire de Albania, care avea o dictatură a proletariatului sub Enver Hodja, în Iugoslavia influența culturală burgheză imperialistă înflorea. Lucrul acesta i-a permis tânărului Žižek să intre în contact cu această formă de mass-media încă din copilărie, ceea ce a dus la interesul său pentru analiză culturală și filozofie, precum și la opoziția față de ideologia clicii titoiste dominante. Žižek și-a finalizat doctoratul în filozofie la Ljubljana, concentrându-se pe filozofia hegeliană și postmodernistă, în special pe gânditorii precum Jacques Derrida, Jacques Lacan și filozoful nazist Martin Heidegger. Nu a denunțat niciodată gândirea lui Heidegger și, dimpotrivă, a continuat să o apere, în ciuda antisemitismului și nazismului său flagrant. Iată ce avea Žižek de spus despre el: „Este greșit să vedem în remarcile antisemite și pro-naziste ale lui Heidegger o «adevărată

taină» a gândirii sale, o dovadă că el era «în esență un nazist»⁵⁵. Nu este prima dată când un filozof postmodernist de stânga îl laudă pe filozoful nazist. Atât Derrida, cât și Lacan au fost influențați de Heidegger și au contribuit la revitalizarea influenței sale în lumea occidentală. Datorită interesului său față de filozofia postmodernistă occidentală, Žižek a fost văzut ca un dizident în Iugoslavia revizionistă. El a declarat: „[...] la sfârșitul anilor '80, eu însumi am fost implicat personal în subminarea ordinii socialiste iugoslave. Așadar, este clar că nu susțin în niciun fel stalinismul»⁵⁶. Este evident că el nu critică fascismul titoist dintr-o perspectivă marxistă, ci dintr-una liberală. A scris pentru revista dizidentă liberală „Mladina”, care a fost principalul promotor al naționalismului sloven și al reformelor burghize liberale.

Žižek a cofondat Partidul Liberal Democrat (PLD) și a fost un purtător de cuvânt popular al acestuia. PLD a fost un partid pur liberal, pro-occidental, care a ajuns să conducă Slovenia după căderea Iugoslaviei. În Slovenia se forma atunci o președinție colectivă compusă din patru persoane, iar Žižek a ocupat locul cinci la alegeri, ratând cu puțin șansa de a face parte din președinție. Partidul a promovat o politică de privatizare și terapie de șoc, similară altor foste țări nominal socialiste din Europa de Est, iar Žižek fost mereu un susținător al acestei politici. Žižek a fost un mare adept al privatizării. De asemenea, a stat de partea imperialismului american în cazul bombardamentelor împotriva Iugoslaviei, afirmând în lucrarea sa „Against the Double Blackmail” că: „răspunsul meu la dilema «Bombardăm sau nu?» este: încă NU SUNT SUFICIENTE bombe și ele au venit PREA TÂRZIU»⁵⁷. Žižek este cu adevărat unul dintre cei mai nerușinați stângiști, susținând cele mai teribile acte ale imperialismului american, în timp ce se declară comunist.

Žižek laudă și Uniunea Europeană imperialistă în numeroase ocazii [33, 34]. Poziția sa în legătură cu rolul statului poate fi numită, în cel mai bun caz, una de oportunism de dreapta, în spiritul lui Kautsky, dar, în realitate, Žižek este pur și simplu un social-democrat de tip Bernie Sanders. Dacă ai ascultat câteva dintre discursurile și interviurile lui, vei ști că nu găsești nimic radical sau nou în politica sa [35]. El a recunoscut chiar în mod deschis că nu are nicio idee cu ce ar putea fi înlocuit capitalismul [36].

Žižek este, de asemenea, complet subordonat imperialismului american în poziția sa privind Ucraina, susținând ideea întăririi NATO, distrugerii Rusiei pe plan militar și economic, precum și militarizării Europei. Astfel de poziții

⁵⁵ Slavoj Žižek. *Why Heidegger Should Not Be Criminalized*.

⁵⁶ Thomas Moller Nielsen. *Unrepentant Charlatanism (With a Response by Slavoj Žižek)*, Los Angeles Review of Books, The Philosophical Salon, November 2019.

⁵⁷ Slavoj Žižek. *Against the Double Blackmail*, 2016.

servească doar intereselor imperialiștilor. Nu este surprinzător faptul că Žižek a scris articole și a acordat interviuri presei ucrainene [37, 38].

Ajută cumva acest șarlatan cauza comunistă? Nu, deloc. La fel ca eroii săi postmoderniști, el stă liniștit în mediul academic și ține ocazional discursuri la evenimente finanțate de oligarhia financiară. Marile publicații și fundații culturale nu au nicio problemă să-l promoveze, pentru că se potrivește cu interesele ordinii liberale. În spatele cuvintelor pompoase și analizelor „dialectice”, lucrările lui nu au niciun conținut. Noam Chomsky a rezumat perfect întreaga filozofie și activitate a lui Žižek și a altor postmoderniști: „[...] încercă să găsești în toate lucrările [postmoderniștilor] niște principii din care poți deduce concluzii care să ducă la propoziții testabile empiric, dincolo de ce poți explica în cinci minute unui copil de 12 ani” [39]. Metafora „bufonul curții capitaliste” propusă de Gabriel Rockhill este și ea extrem de potrivită pentru Žižek. Pesimismul și atitudinile antisociale ale bufonului se observă și în personalitatea lui — el a recunoscut că nu a avut prieteni în copilărie, că îi urăște pe studenții săi pentru că sunt „idioti plicticoși” și că le spune să se sinucidă atunci când îi vorbesc despre problemele lor personale. Ce nobil din partea lui!

5.2 Troțkismul și intersecționalismul

Aici trebuie să clarificăm un lucru: troțkismul nu este definit de un set specific de convingeri și nu este neapărat definit prin acceptarea deschisă a ideilor reacționarului și antimarxistului Lev Troțki. Troțkismul este definit de caracterul său de clasă și de conținutul său politic real. În esență, troțkismul este anarhismul care servește imperialismului în timp ce se pretinde comunist. Înseamnă asta că toți troțkistii sunt finanțați de organizațiile imperialiste, cum a fost cazul Școlii de la Frankfurt? Desigur că nu — mulți troțkiști servesc imperialiștii pe gratis. Ei sunt anarhiști pentru că ideile lor sunt întocmai mic-burheze și anticomuniste și promovează fragmentarea clasei muncitoare. Ei critică comuniștii adevărați pentru că ar fi „autoritari” și „burocrațici” și promovează idei absurde precum „organizații la firul ierbii” și intersecționalismul. Ei nu înțeleg esența luptei de clasă, nevoia de unitate în rândurile maselor muncitoare — o unitate care poate fi garantată doar de o mișcare comunistă puternică, disciplinată și unitară.

Esența de clasă a idiotilor intersecționali și a troțkiștilor este aceeași: mica burghezie care servește interesele capitalului financiar. Desigur, întrucât troțkismul nu este definit prin trăsături doctrinare fixe, poziția diferiților troțkiști față de intersecționalism variază. Unii troțkiști „ortodocși”, care se măn-

dresc cu răspândirea ideilor renegatului însuși, pot critica intersecționalismul, numindu-l ideologie burgheză. Un exemplu este așa-zisa Internațională Comunistă Revoluționară — care nu este nici revoluționară, nici comunistă, și cu siguranță nu este o internațională. Aceștia recunosc caracterul burghez al intersecționalismului, dar apoi atribuie apariția sa „eșecului stalinismului”, o expresie folosită frecvent și de Școala de la Frankfurt. Ei susțin că sistemul „stalinist” a existat până în 1991, iar Școala de la Frankfurt și intersecționalismul s-ar fi format ca o reacție la „ororile” produse de acest sistem.

Acest lucru este complet greșit. În primul rând, perioada „stalinistă”, adică cea proletară și comunistă, a durat până în 1953 în URSS și în majoritatea țărilor din Blocul Estic, respectiv până în 1956 în unele state est-europene. România și China nu au avut deloc dictatura proletariatului, ci doar o dictatură mic-burgheză. În al doilea rând, ideologia mic-burgheză a intersecționalismului își are rădăcinile, pe de o parte, în eșecul revoluțiilor proletare din țările occidentale, care a declanșat o reacție din partea multor intelectuali mic-burhezi — aceștia au început să critice revoluția proletară victorioasă condusă de Lenin și Stalin. Pe de altă parte, amenințarea unei posibile revoluții comuniste în Occident în perioada interbelică și după al Doilea Război Mondial a determinat oligarhia financiară să creeze și să sprijine numeroase organizații de stânga anticomuniste, pentru a distruge mișcarea comunistă. După moartea lui Stalin, revizionismul a devenit și mai răspândit, iar odată cu intensificarea contradicțiilor imperialismului, mulți intelectuali de stânga au început să promoveze lupta „intersecțională”. După căderea Uniunii Sovietice, numeroși intelectuali mic-burhezi au abandonat chiar și formal marxismul, păstrând doar „analiza” intersecțională.

Majoritatea organizațiilor troțkiste acceptă intersecționalismul, deoarece acesta se potrivește cu viziunea lor descentralizată asupra politicii. Ei resping mișcarea colectivă puternică a clasei muncitoare, înlocuind-o cu lupte fragmentare, pretinzând că o astfel de mișcare dezorganizată ar avea șanse reale să zguduie ordinea socială burgheză. Aceasta este o nălucire naivă — burghezia nu se teme de astfel de agenți ușor coruptibili, care nu cred în disciplină și principii. Troțkiștii par niște clowni când afirmă că micile eforturi „de la firul ierbii” ar putea avea vreo șansă împotriva aparatului de stat puternic și militarizat al capitaliștilor. Organizații precum Historical Materialism și Workers’ Liberty consideră că intersecționalismul este compatibil cu marxismul.

Chiar dacă nu toate organizațiile troțkiste acceptă formal intersecționalismul, asta nu înseamnă că conținutul lor de clasă și funcția lor socială nu sunt identice. Ambele există ca forțe neutralizatoare care încearcă să omoare mișcărilor revoluționare. Burghezia recunoaște nemulțumirea inevitabilă generată de nedreptățile sociale ale capitalismului, de mizeria constantă pe care

acest sistem o produce. De exemplu, mulți tineri caută idei alternative care să reflecte nemulțumirea și ura lor față de sistem și găsesc teoriile troțkiste și intersecționale, care par foarte radicale. Astfel, nemulțumirea multor oameni este acaparată de organizații complet reacționare care pretind că luptă pentru schimbare socială, dar în realitate acționează ca opoziție controlată.

După cum am demonstrat anterior, ideile intersecționale au fost deja în-sușite de burghezie și sunt promovate activ în universități. De exemplu, unele dintre cele mai mari universități occidentale — precum Columbia, Harvard, Universitatea Notre Dame, Universitatea Linköping și Universitatea Alberta — oferă diplome în „studii intersecționale”. Nu este niciun secret că burghezia nu percepe nicio amenințare în teoriile intersecționale.

Dar troțkiștii? Ei adoptă numeroase teorii și sloganuri cu rezonanță revoluționară — oare asta înseamnă că formează o opoziție reală la sistemul capitalist? Nici vorbă. Frazele lor sunt complet inofensive și nu afectează ordinea burgheză în niciun fel; dimpotrivă, ajută la menținerea capitalismului prin lupta împotriva mișcării comuniste autentice. Iată ce spunea Marx în introducerea de la „Contribuții la critica filozofiei hegeliene a dreptului”:

„[...] forța materială trebuie răsturnată tot printr-o forță materială, dar și teoria devine o forță materială de îndată ce cuprinde masele. Teoria este capabilă să cuprindă masele de îndată ce face dovada ad hominem, și ea face dovada ad hominem de îndată ce devine radicală. A fi radical înseamnă a merge până la rădăcina lucrurilor.”⁵⁸

Troțkiștii sunt incapabili să înțeleagă realitățile materiale ale societății moderne și modul în care poate fi construită o mișcare comunistă eficientă. Deoarece teoria și practica lor au un conținut mic-burghez, nu pot nicio-dată să cucerească și să organizeze masele muncitoare, ci doar să le divizeze. Adoptarea teoriilor intersecționale de către troțkiști îi face să pară idioți în fața maselor, deoarece aceste teorii — dezvoltate din nonsensurile Școlii de la Frankfurt și ale postmodernismului — sunt complet idealiste și ridicole. Troțkiștii se pot lăuda că sunt „cei mai buni bolșevici”, luptând împotriva tuturor formelor de rău și sprijinind tot ce este bun și drept, dar această luptă va exista doar în mințile lor și în camerele de ecou pe care le creează, în timp ce în realitate nu contribuie cu nimic la cauza eliberării umane. Lenin avea următoarele cuvinte despre caracterul mișcării comuniste:

„Visurile socialiste s-au transformat în lupta socialistă a mili-

⁵⁸ Karl Marx, Friedrich Engels. *Opere*, vol. 1, pp. 420–421.

oane de oameni numai atunci când socialismul științific al lui Marx a legat tendințele de transformare de lupta unei anumite clase. Fără lupta de clasă, socialismul nu este decât o vorbă goală sau un vis naiv.”⁵⁹

Este o absurditate totală să credem că marxismul și intersecționalismul ar putea fi compatibile, având în vedere că intersecționalismul ignoră caracterul primar al luptei de clasă proletare.

Troțkiștii sunt șarlatani și lachei ai oligarhiei financiare, permanent subordonați intereselor burgheziei, ba chiar agățați de mișcările și acțiunile acesteia. Tradiția colaborării troțkiste cu imperialismul global și forțele reacționare datează cel puțin din anii ‘30, când blocul troțkist-buharinist colabora cu Germania fascistă în încercarea de a răsturna puterea sovietică. Dovezile colaborării lui Troțki cu fasciștii și imperialiștii au fost prezentate de Grover Furr în lucrarea sa „Evidence of Leon Trotsky’s Collaboration With Germany and Japan”. Troțki însuși a sabotat mișcarea comunistă încă de când s-a alăturat la aceasta, la începutul secolului al XX-lea. A promovat permanent fracționismul și atitudinile defetiste în rândul mișcării comuniste, la fel cum fac și moștenitorii săi contemporani. Cum spune gluma: puneți trei troțkiști într-o cameră și până la prânz veți avea patru internaționale. Troțkiștii moderni nu sunt diferiți: creează sute de fracțiuni și divizează clasa muncitoare.

Comuniștii trebuie să ducă o luptă amplă împotriva troțkismului și stângismului în general. Trebuie să demascăm șarlatania acestor „stângiști”, care au o tradiție de combatere a mișcării comuniste și de cooptare a nemulțumirii autentice a oamenilor, reducând-o la zero. Ei îi înșeală pe mulți activiști, făcându-i să lucreze în interesul oligarhiei financiare. Stângiștii mai și strică imaginea comunismului, demonstrând practic toate criticile ideologilor burghezi, în timp ce se declară comuniști. Distorsionatorii marxismului nu sunt doar ideologii burghezi de dreapta care aduc cele mai proaste argumente împotriva comunismului, ci și stângiștii care întruchipează acele critici, în timp ce se numesc comuniști. Imaginați-vă un muncitor care aude ideologii burghezi spunând că comuniștii sunt leneși, iar apoi, căutând poziția „comunistă” despre muncă, găsește doar stângiști care urăsc munca. Muncitorul va fi convins de argumentul greșit al ideologilor burghezi din cauza stângiștilor care distorsionează marxismul. Același lucru este valabil și pentru teoria „marxismului cultural”, care, desigur, este foarte asemănătoare cu teoria fascistă a „bolșevismului cultural”. Motivul pentru care această teorie se poate răspândi ca focul este tocmai rezultatul distorsionării marxismului de către Școala de la

⁵⁹ Vladimir Lenin. *Opere complete*, vol. 12, p. 43.

Frankfurt și postmoderniști. A afirma acest lucru nu te face fascist sau reacționar, ci doar înseamnă că recunoști diferența fundamentală dintre stângism și comunism. Scopul nostru nu este să apărăm stângiștii care denaturează marxismul și îi fac pe comuniști să pară clovni, ci să ducem o luptă împotriva lor și să prezentăm defectele fundamentale ale stângismului.

5.3 Stângismul, intersecționalismul și oligarhia

Am văzut cum condițiile economice și politice concrete au dat naștere unor ideologii și mișcări mic-burgheze în Occident, care au luat forme diferite în funcție de circumstanțele specifice ale epocii. Aceste mișcări au apărut ca reacție la revoluția proletară care a reușit în Uniunea Sovietică în 1917 și a durat până la contrarevoluția din 1953, după care dictatura proletariatului a fost înlocuită cu dictatura burgheziei. Oportunismul, reprezentat de elementele burgheze care pătrund în mișcarea comunistă și muncitorească și luptă împotriva ei, există în fiecare etapă a luptei de clasă proletare și, dacă nu este verificat, poate duce la slăbirea mișcării proletare. În perioada leninist-stalinistă a URSS, cei mai prolifici oportuniști se ascundeau în spatele imaginii Uniunii Sovietice și a comunismului sovietic, în timp ce cei care se opuneau deschis URSS erau în general nepopulari. După contrarevoluția din 1953 din URSS, elementele mic-burgheze au ajuns la putere, iar oportunismul global a devenit mai deschis anticomunist. Acesta este motivul pentru care astfel de elemente, precum cele întâlnite în Școala de la Frankfurt și printre academicienii postmoderni, au devenit larg populare în rândul maselor.

Astăzi, ideile de „justiție socială” și teoria critică sunt extrem de populare în rândul elementelor de stânga și luptă direct împotriva mișcării comuniste, neutralizând-o. Din cauza influenței elementelor oportuniste mic-burgheze, mișcarea comunistă din Occident este practic inexistentă, iar ideile marxiste sunt distorsionate la extrem. Mișcarea stângistă nu se caracterizează printr-o viziune coerentă asupra lumii sau prin unitate de principii, ci întocmai prin lipsa de principii. Stângiștii strigă după „unitatea de stânga” și încearcă să atragă de partea lor cât mai multe elemente anticomuniste, într-o supă confuză de idei prost cusute despre „egalitate” și „revoluție”. Nu au studiat metoda științifică a lui Marx și Engels (sau, în majoritatea cazurilor, nici măcar 50 de pagini din operele lor) și își învață teoria doar din eseuri scurte sau meme de pe Instagram și TikTok. Dacă ar înțelege cu adevărat metoda lui Marx și Engels, nici nu ar îndrăzni să propună vreo compatibilitate între ideile marxismului și cele ale teoriei intersecționale.

Majoritatea stângiștilor pe care îi cunoaștem astăzi cad pradă ideologiei

cosmopolite, care poate fi rezumată pe scurt ca o ideologie burgheză reacționară care denunță identitatea națională și promovează un ideal abstract al unei umanități unite. Această ideologie corespunde caracterului producției capitaliste, care încearcă să organizeze global producția în așa fel încât să genereze profit maxim pentru țările imperialiste dominante. Acesta a fost exact cazul în perioada neoliberală, care a încurajat comerțul liber și migrația. Politicile economice ale neoliberalismului s-au reflectat politic în ascensiunea ideilor cosmopolite. Desigur, aceste idei nu erau ideile unei burghezii mondiale unite (care nu există), ci tocmai ideile oligarhiei financiare americane, care dorea să le răspândească în cât mai multe țări. Astfel, cosmopolitismul este obiectiv un instrument al imperialismului american.

Mic-burghezii sunt subordonați intereselor marilor burghezi, ale oligarhiei financiare și, prin urmare, ideile lor tind să reflecte și ele aceste interese. Așa este și în cazul stângiștilor, care aderă la ideologia cosmopolită pentru că sună bine, dar în acest proces (conștient sau inconștient) servesc interesele oligarhiei financiare americane. Stângiștii nu sunt capabili să gândească în termenii intereselor proletariatului; îl disprețuiesc pe proletariat, considerându-l chiar conservator sau reacționar, așa că privesc oligarhia financiară ca pe un bastion al idealurilor „morale”.

Capitolul 6

Concluzie

Intersecționalismul nu are nicio legătură cu marxismul, indiferent cât de mult încearcă conservatorii și reacționarii să promoveze această idee. Marxismul nu este în niciun fel compatibil cu intersecționalismul, indiferent cât de mult încearcă stângiștii să promoveze această „unitate”. Intersecționalismul își are rădăcinile în revolta intelectualilor mic-burhezi împotriva comunismului. Totul a început după Revoluția Bolșevică și eșecul revoluției comuniste din Occident. Intelectualii din Occident, în loc să recunoască faptul că mișcările comuniste din Occident erau deficitare în comparație cu cea din URSS, au decis să se adâncească pe calea revizionismului. Ei au început prin negarea caracterului științific al marxismului, declarându-l o teorie subiectivă. Odată ce a fost declarată o teorie subiectivă, anticomuniștii din Școala de la Frankfurt au putut să nege una din tezele sale fundamentale — rolul istoric revoluționar al proletariatului. În jurul celui de-al Doilea Război Mondial, Școala de la Frankfurt a înlocuit analiza de clasă cu analiza identitară, declarând că nu clasa social-economică, ci „puterea” duce la exploatare și că „evreul a devenit noul proletar”.

Datorită rolului pe care l-a avut URSS în câștigarea celui de-al Doilea Război Mondial și urii muncitorilor față de fascism, comunismul a rămas foarte popular în Occident după cel de-al Doilea Război Mondial, în special în Grecia, Italia și Germania. Oligarhia financiară occidentală, în frunte cu SUA, avea nevoie de cât mai multe metode de a lupta cu mișcarea comunistă și cea muncitorească. În primul rând, imperialiștii americani aveau metode deschise de luptă — fraudarea alegerilor, campania de propagandă anticomunistă (mc-carthyismul), spionajul, terorismul, spargerea grevelor, omorârea muncitorilor și a politicienilor nefavorabili SUA și instaurarea regimurilor fasciste, precum

a fost cazul în Chile și Grecia. Cu toate acestea, ei aveau nevoie și de metode mai discrete de luptă, care au presupus angrenarea elementelor stângiste în lupta împotriva comunismului. Partidele nominal comuniste din Occident au trădat cauza comunistă și erau subordonate intereselor imperialismului. Oligarhia americană a subordonat cele mai mari sindicate și a pus la cârma lor lideri care spărgeau grevele și acțiunile de protest și descurajau muncitorii din a lupta.

Intelectualii de stânga au avut și ei un rol important pentru burghezia americană, care îi folosea ca o mascotă „acceptabilă” a comunismului. Intelectualii stângiști postbelici au denaturat marxismul în așa hal încât l-au transformat dintr-o teorie revoluționară în una reacționară, permisă de către inamicii comunismului. Ei împrumutau frazele revoluționare ale marxismului și le scurgeau de conținut revoluționar. Ei erau complet separați și opuși mișcării muncitorești, de obicei activând în cadrul facultăților burgheze, apărând interesele burgheze. Mai mult decât atât, o bună parte din acești intelectuali, precum „părintele Noii Stângi” Herbert Marcuse, erau agenți direcți ai serviciilor secrete occidentale, precum CIA.

Spre sfârșitul secolului al XX-lea, după ce oligarhia a reușit să slăbească drastic mișcarea comunistă și pe cea muncitorească, foștii intelectuali „radicali”, care se declarau socialiști și comuniști, au trecut pe deplin de partea liberalismului. Discursul lor a fost dominat de teorii postmoderniste și intersecționale, care vorbeau constant despre individ și despre oprimarea individuală, ignorând oprimarea colectivă a proletariatului și criticând orice încercare de a construi o mișcare comunistă unitară.

Clovnii stângiști moderni acționează strict ca niște pioni ai oligarhiei: ei privesc politica din perspectiva intereselor lor personale și luptă, conștient sau inconștient, cu mișcarea comunistă. Dar noi, comuniștii, nu stăm și nu vom sta pe loc să privim trădarea clasei muncitoare de către elementele stângiste, ci acționăm în vederea schimbării acestei ordini.

Comunismul, care are în spate teoria revoluționară marxistă, demaschează aceste curențe anticomuniste, deghizate în comunism, prezintă muncitorilor faptul că ele reprezintă interesele oligarhiei financiare, și propune o alternativă reală. Doar teoria revoluționară a marxismului, înțeleasă în profunzime, și o apartenență deplină la cauza comunistă, poate conduce lupta de eliberare a clasei muncitoare.

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

Bibliografie

- [1] Daniel Lopez. The Conversion of Georg Lukács. <https://jacobin.com/2019/01/lukacs-hungary-marx-philosophy-consciousness/>, 2019.
- [2] Kaan Kangal. Engels's Emergentist Dialectics. <https://monthlyreview.org/2020/11/01/engelss-emergentist-dialectics/>, 2020.
- [3] Georg Lukács. History and Class Consciousness, 1971.
- [4] Christian Fleck. The Political Economy of the Frankfurt School, 2023.
- [5] Rolf Wiggershaus. *The Frankfurt School: Its History, Theories, and Political Significance*. MIT Press, 1995.
- [6] Ingar Solty. Max Horkheimer, a Teacher Without a Class. <https://jacobin.com/2020/02/max-horkheimer-frankfurt-school-adorno-working-class-marxism/>, 2020.
- [7] John Abromeit. Max Horkheimer and the Foundations of the Frankfurt School, 2011.
- [8] Thomas Wheatland. *The Frankfurt School in Exile*. University of Minnesota Press, 2009.
- [9] Jack Jacobs. *The Frankfurt School, Jewish Lives, and Antisemitism*. Cambridge University Press, 2015.
- [10] Stefan Müller-Doohm. *Adorno, a Biography*. Polity Press, 2005.
- [11] Kevin Anderson and Russell Rockwell. *The Dunayevskaya–Marcuse–Fromm Correspondence, 1954–1978: Dialogues on Hegel, Marx, and Critical Theory*. Lexington Books, 2012.

- [12] Catherine Collomp. ‘Anti-semitism Among American Labor’: A Study by the Refugee Scholars of the Frankfurt School of Sociology at the End of World War II. *Labor History*, 52(4):417–439, 2011.
- [13] Max Horkheimer. Letter to Friedrich Pollock.
- [14] Del Martin Herman. Franz Neumann, Otto Kirchheimer, and Herbert Marcuse’s Reports for the OSS: A Strange Chapter of Intellectual History, 2019.
- [15] Giles Scott-Smith. The Congress for Cultural Freedom, the End of Ideology, and the Milan Conference of 1955: ‘Defining the Parameters of Discourse’. *Journal of Contemporary History*, 37(3):437–455, 2002.
- [16] Theodor Wiesengrund Adorno, Max Horkheimer, and Marc Jimenez. *Correspondance, 1927–1969*. Number 1–4 in Collection d’esthétique. Klincksieck, 2016.
- [17] Theodor Wiesengrund Adorno, Max Horkheimer, and Marc Jimenez. *Correspondance, 1927–1969*. Number 3 in Collection d’esthétique. Klincksieck, 2016.
- [18] Herbert Marcuse. Herbert Marcuse Interview With Bryan Magee. <https://www.youtube.com/watch?v=0KqC11TAJx4&t=2465s>, 1977.
- [19] Franco Ferraresi and Joseph Castagna. A Secret Structure Codenamed Gladio. *Italian Politics*, 7:29–48, 1992.
- [20] Elizabeth Drew. Democracy on Ice: A Study of American Policy Toward Dictatorship in Greece. <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/1968/07/democracy-on-ice-a-study-of-american-policy-toward-dictatorship-in-greece/660958/>, 1968.
- [21] Daniele Ganser. NATO’s Secret Armies, 2005.
- [22] Thomas Braden. I’m Glad the CIA Is ‘Immoral’. *The Saturday Evening Post*, pages 10–14, May 1967.
- [23] Herbert Marcuse. Herbert Marcuse and the Student Revolts of 1968: An Unpublished Lecture. *Jacobin*, 31, 2021.
- [24] An Economic Sense. Why Wages Have Stagnated While GDP Has Grown: The Proximate Factors. <https://aneconomicsense.org/2015/02/13/why-wages-have-stagnated-while-gdp-has-grown-the-proximate-factors/>, 2015.

- [25] Michael Roberts. The US Rate of Profit in 2020. <https://thenextrecession.wordpress.com/2021/12/05/the-us-rate-of-profit-in-2020/>, 2021.
- [26] The Economist. The Wage Gap Between White and Black Men Is Growing Wider. <https://www.economist.com/united-states/2018/07/07/the-wage-gap-between-white-and-black-men-is-growing-wider>, 2018.
- [27] Gloria Guzman and Melissa Kollar. Income in the United States: 2023. <https://www2.census.gov/library/publications/2024/demo/p60-282.pdf>, 2024.
- [28] Mitra Toossi and Teresa Morisi. Women in the Workforce Before, During, and After the Great Recession. <https://www.bls.gov/spotlight/2017/women-in-the-workforce-before-during-and-after-the-great-recession/pdf/women-in-the-workforce-before-during-and-after-the-great-recession.pdf>, 2017.
- [29] Council of Europe. Intersectionality. <https://www.coe.int/en/web/north-south-centre/intersectionality>.
- [30] Robert Bosch Stiftung. The Transformative Power of Intersectionality. https://www.bosch-stiftung.de/sites/default/files/documents/2023-05/Transformative%20power%20of%20intersectionality%20_%20Robert%20Bosch%20Stiftung.pdf, 2023.
- [31] Kimberlé Crenshaw. Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics. In *Feminist Legal Theories*, pages 23–51. Routledge, 2013.
- [32] Alexandra Kollontai. Women Fighters in the Days of the Great October Revolution, 1927.
- [33] Slavoj Žižek. A Leftist Plea for ‘Eurocentrism’, 1998.
- [34] Slavoj Žižek. The Future of the European Union. <https://www.youtube.com/watch?v=8pA35HuhEYY>, 2020.
- [35] Slavoj Žižek. Why There Are No Viable Political Alternatives to Unbridled Capitalism. <https://www.youtube.com/watch?v=U7JgfB8PaAk>, 2016.

- [36] Slavoj Žižek. Don't Act. Just Think. <https://www.youtube.com/watch?v=Igr6uaVqWsQ&t=155s>, 2012.
- [37] Slavoj Žižek. Ukraine's Fight Against Russia Is a Metaphysical Struggle for Survival. <https://kyivindependent.com/slavoj-zizek-ukraines-fight-against-russia-is-a-metaphysical-struggle-for-survival/>, 2024.
- [38] Slavoj Žižek. Leftists Falsify the Choice That Ukrainians Face During Wartime. <https://kyivindependent.com/slavoj-zizek-putin-represents-the-worst-of-a-longstanding-trend-in-russian-history/>, 2025.
- [39] Noam Chomsky. On Slavoj Žižek. <https://www.youtube.com/watch?v=AVB0txCfan0>, 2016.

